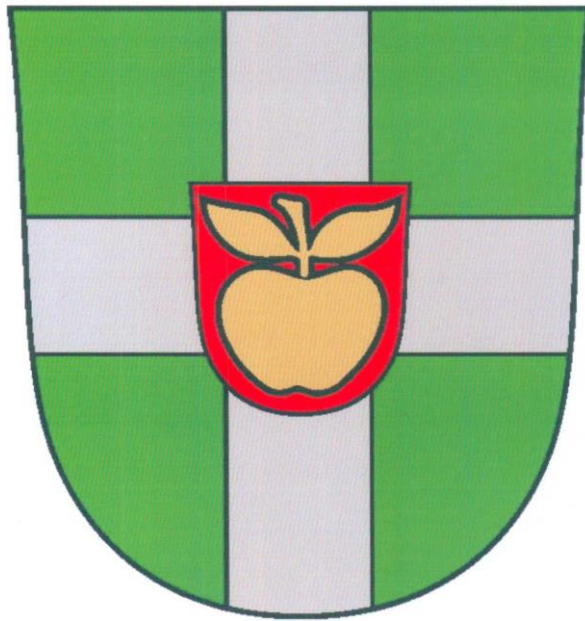

TÜRI VALLA 2023. AASTA EELARVE SELETUSKIRI

Sisukord

Vallavanema pöördumine.....	6
1. Ülevaade.....	7
1.1. Majanduslik ülevaade, prognoosid.....	7
1.2. Eelarve lühiülevaade, koostamine, sisu.....	8
1.3. Eelarve osad	10
2. Põhitegevuse tulud.....	10
2.1. Maksutulud.....	11
2.1.1. Üksikisiku tulumaks (edaspidi <i>FIT</i>).....	11
2.1.2. Maamaks	12
2.2. Kaupade ja teenuste müük.....	14
2.2.1. Riigilõiv.....	14
2.2.2. Tulud haridusalasest tegevusest	14
2.2.3. Tulud kultuuri- ja kunstialasest tegevusest.....	18
2.2.4. Tulud spordi- ja puhkealasest tegevusest	18
2.2.5. Tulud sotsiaalalasest tegevusest	18
2.2.6. Elamu- ja kommunaaltegevuse tulud	18
2.2.7. Tulud üldvalitsemisest.....	19
2.2.8. Laekumised transpordi- ja sidealasest majandustegevusest	19
2.2.9. Üür ja rent.....	19
2.3. Saadud tegevustoetused.....	19
2.3.1. Kohaliku omavalitsuse toetusfond	19
2.3.2. Kohaliku omavalitsuse tasandusfond	20
2.4. Sihtfinantseerimine tegevuskuludeks	20
2.5. Muud tegevustulud	21
3. Põhitegevuse kulud.....	21
4. Põhitegevuse kulud tegevusalade järgi.....	21
4.1. Üldised valitsussektori teenused.....	21
01111 Türi Vallavolikogu	22
01112 Türi Vallavalitsus	22
01114 Türi Vallavalitsuse reservfond	22
01330 Muud üldised teenused	22
01800 Üldisloomuga ülekanded valitsussektoris.....	22
4.2. Avalik kord ja julgeolek	23
03200 Päästeteenused.....	23
03600 Muu avalik kord ja julgeolek.....	23
4.3. Majandus	23

04120 Üldine tööjõupoliitika (ettevõtluse arengu toetamine)	24
04210 Põllumajandus	24
04510 Maanteetransport	24
04512 Ühistranspordi korraldus	24
04730 Turism	24
04740 Üldmajanduslikud arendusprojektid.....	24
04900 Muu majandus	24
4.4. Keskkonnakaitse.....	24
05100 Jäätmekäitlus	25
05101 Avalike alade puhastus	25
05200 Heitveekäitlus.....	25
05400 Bioloogilise mitmekesisuse ja maastiku kaitse	25
4.5. Elamu- ja kommunaalmajandus	25
06100 Elamumajanduse arendamine	26
06300 Veevarustus	26
06400 Tänavavalgustus	26
06605 Muud elamu- ja kommunaalmajanduse tegevus	26
4.6. Tervishoid.....	26
07210 Üldmeditsiiniteenused	27
4.7. Vabaaeg, kultuur ja religioon	27
08102 Sport	27
08107 Noorsootöö ja noortekeskused	28
08109 Vaba aja tegevused.....	28
08201 Raamatukogud.....	29
08202 Rahvakultuur	29
08203 Muuseumid.....	29
08207 Muinsuskaitse.....	29
08300 Ringhäälingu- ja kirjastamisteenused.....	30
08600 Muu vabaaeg, kultuur, sport.....	30
4.8. Haridus	30
09110 Alusharidus.....	31
0911001 Osalus teiste omavalitsuste lasteaedade kuludes.	31
0911002 Retla – Kabala Kool, lasteaed.....	32
0911003 Kärü Põhikool, lasteaed.....	32
0911005 Väätsa Lasteaed Paikäpp	32
0911009 Türi Lasteaed	32
09212 Põhi- ja üldkeskharidus	32

0921201 Osalus teiste omavalitsuste põhi- ja üldkeskhariduse kuludes	33
0921202 Laupa Põhikool.....	34
0921203 Retla – Kabala Kool	34
0921204 Türi Põhikool.....	34
0921205 Türi Kevade Kool.....	34
0921206 Kärü Põhikool.....	35
0921207 Väätsa Põhikool.....	35
09213 Gümnaasiumid.....	35
0921301 Türi Ühisgümnaasium	35
09510 Huviharidus	35
0951001 Osalemine huvihariduse kuludes	35
0951002 Türi Muusikakool	35
09600 Koolitransport.....	36
09601 Koolitoit.....	36
09602 Öömaja	36
09800 Muu haridus.....	36
4.9. Sotsiaalne kaitse	37
10120 Puuetega inimeste sotsiaalhoolekandeesutused.....	38
1012001 Türi Päevakeskus.....	38
10121 Muu puuetega inimeste sotsiaalne kaitse	38
10200 Eakate sotsiaalhoolekandeesutused	38
1020002 Väätsa eakate kodu	38
1020003 Osalemine sotsiaalhoolekande asutustes.....	39
10400 Asendus- ja järelhooldus	39
10402 Muu perekondade ja laste sotsiaalne kaitse.....	39
10600 Eluasemeteenused sotsiaalsetele riskirühmadele.....	39
10701 Riiklik toimetulekutoetus	39
10702 Muu sotsiaalsete riskirühmade kaitse	39
10900 Muu sotsiaalne kaitse	39
5. Investeermistegevus	40
5.1. Investeermistegevuse tulud	40
5.2. Investeermistegevuse kulud	40
6. Finantseermistegevus	41
7. Likviidsete varade muutus.....	41
8. Finantsnäitajad.....	42
8.1. Põhitegevuse tulem.....	42
8.2. Eelarve tasakaal	42

8.3. Netovõlakooormuse arvutused	42
9. Seos eelarvestrateegiaga	42
10. Lisad	44
LISA 10.1. Türi valla kohustiste põhiosa tagasimaksed alates 2023. aastast.....	44
LISA 10.2 Allasutuste omatulud 2023. aasta eelarves	45

Vallavanema pöördumine

Türi valla 2023. aasta eelarve koostamisel on asutuste ning tegevusalade kulud prognoositud lähtuvalt 2022. aasta eelarve täitmisest ning planeeritud jätkusuutliku majandamistegevuse hoidmiseks. Plaanitud investeeringute elluviimine tehakse vajadusest lähtuvalt ja kasutades omavahendeid. Eelarve koostamisel on keskendutud laenukoormuse vähendamisele. Eelarvestrateegia näeb ette püsikulude kasvu pidurdumise, kuid hetkeolukord on energiahinna tõusu tõttu ettearvamatult ning tuleb valmis olla ka suuremateks majanduskuludeks eelarveaastas.

Palgasüsteemid vajavad jätkuvalt uuendamist ning ka käesolevas eelarves on arvestatud asutuste ettepanekutega ning samas valla võimekusega.

Türi valla haridusvõrk nõuab olulist panust eelarvest. Lähtume paindliku, perekonna ning lapse vajadusi arvestava haridusteenuse pakkumisel kodulähedaste koolide olemasolust. Pakume tugispetsialistide abi meie haridusasutustes, panustame huviharidusse ning sporditegevusse.

Eelarves toetame kohalikku omaalgatust, et koostöös seltsidega pakkuda inimestele võimalust huvitegevuseks ja vaba aja veetmiseks, eakate ja noorte ühistevgevuseks ning osalemiseks erinevates ettevõtmistes.

Eelarves on arvestatud kaasava eelarve projektidega, mis rahvahääletuse tulemusel 2023. aastal on Laupa muusikaaia rajamine ja Retla-Kabala kooli spordiväljaku uuendamine.

Türi valla 2023. aasta eelarve on koostatud säästlikult, et oleks võimalik vähendada valla netovõlakkoormust.

1. Ülevaade

1.1. Majanduslik ülevaade, prognoosid

Türi vald on üks kolmest omavalitsusest Järvamaal, asudes maakonna edelaosas. Kahe ühinemise järgselt moodustavad Türi valla: Türi linn, Oisu, Kabala, Türi, Kärü ja Väätsa piirkonnad koos oma traditsioonide, tegusate inimeste ning aktiivsete kogukondadega.

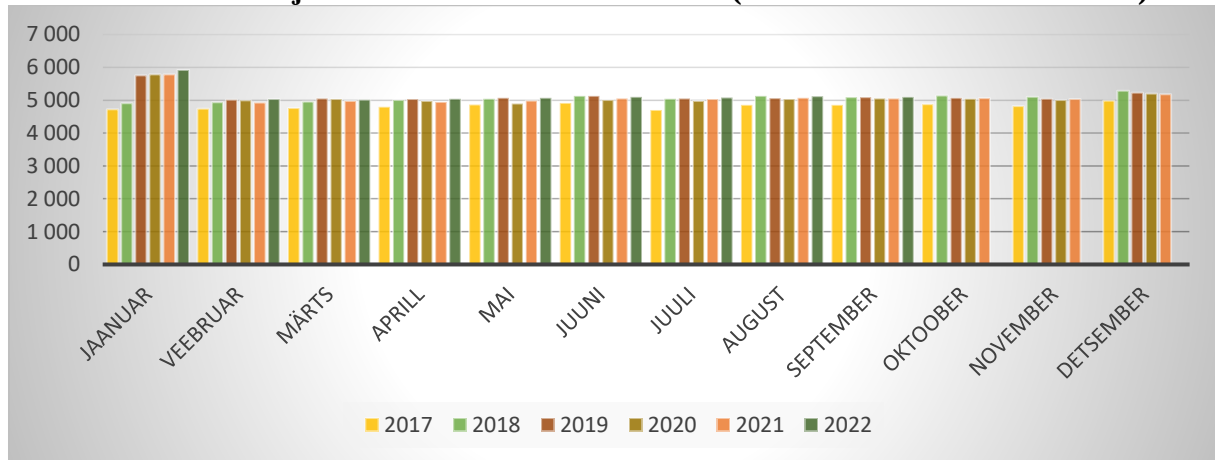
Türi valda ümbritsevad Kehtna ja Rapla vallad (Raplamaa), Põhja-Pärnumaa vald (Pärnumaa), Põhja-Sakala vald (Viljandimaa), Kose vald (Harjumaa) ning Järva vald ja Paide linn (Järvamaa).

Valda läbivad mitu suurt maanteed (Pärnu – Rakvere - Sõmeru, Tallinna – Rapla – Türi - Viljandi, Tallinna – Imavere - Viljandi) ning Tallinna – Viljandi raudtee. Vallas on viis raudteejaama – Türi linnas, Kärü alevikus, Taikse külas, Kärevere külas ja Ollepal külas. Türi valda läbib üleeuroopalise jalgrattatee võrgustikku kuuluv jalgrattatee nr 2 (Pärnu – Tallinna sadam) ning *Greenway* turismitee.

Türi valla pindala on kokku 1 008,72 ruutkilomeetrit. Türi vallas on 1 linn, 4 alevikku ja 53 küla, kus elas 01.01.2021 seisuga 10 710 elanikku ning 01.01.2022 seisuga 10 677 elanikku. Aastaga on elanike arv vähenenud 33 inimese võrra.

Maksumaksjate arv 2021. a jaanuarikuu seisuga oli 5 785 inimest. Võrreldes 2022. a sama aja seisuga on maksumaksjate arv suurenenud 123 inimese võrra.

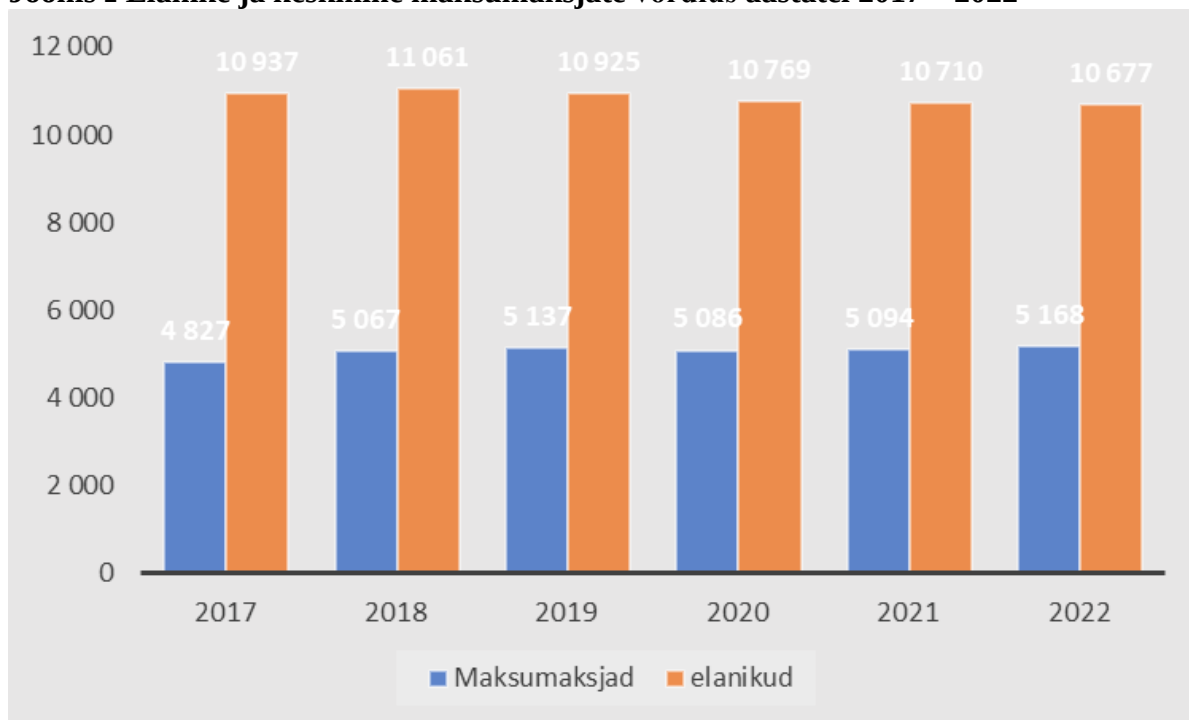
Joonis 1 Maksumaksjate arv Türi vallas 2018 – 2022 (allikas rahandusministeerium)

Tabel 1 Maksumaksjad 2018 – 2022 (allikas rahandusministeerium)

aasta	jaanuar	veebruar	märts	aprill	mai	juuni	juuli	august	september	oktoober	november	detsember
2017	4 721	4 739	4 761	4 802	4 868	4 922	4 701	4 865	4 858	4 878	4 825	4 987
2018	4 913	4 938	4 960	5 007	5 042	5 132	5 049	5 135	5 092	5 141	5 103	5 293
2019	5 760	5 015	5 056	5 031	5 070	5 138	5 059	5 066	5 095	5 077	5 050	5 228
2020	5 789	4 996	5 038	4 973	4 900	5 008	4 975	5 038	5 057	5 042	5 007	5 203
2021	5 785	4 928	4 975	4 948	4 989	5 059	5 037	5 072	5 054	5 061	5 039	5 182
2022	5 926	5 033	5 021	5 043	5 078	5 104	5 080	5 123	5 104			

Joonis 2 Elanike ja keskmine maksumaksjate võrdlus aastatel 2017 – 2022

1.2. Eelarve lühiülevaade, koostamine, sisu

2023. aasta eelarve kogumaht on 32,4 miljonit eurot (põhitegevuse tulud 20,63 miljonit eurot + investeerimistegevuse tulud 0,16 miljonit eurot + investeerimislaien 1,59 miljonit eurot).

Põhitegevuse tuludest moodustavad maksutulud kokku 57%, saadavad toetused 33%, tulud kaupade ning teenuste müügist 9,7% ja muud tulud 0,2%. Füüsilise isiku tulumaksust laekuvad summad on eelarvesse kavandatud võrreldes 2023. aasta eeldatava eelarve täitmisega +13,8% ehk +1,4 miljonit eurot. Tulumaksulaekumise eelarve on kokku 11,1 miljonit eurot, mis moodustab 54% valla põhitegevuse tuludest.

Põhitegevuse kulude kavandatud suurus on 28,6 miljonit eurot ja põhitegevuse kulud kasvavad võrreldes 2022. aasta eelarvega 14,9% ning võrreldes eeldatava täitmisega 7,9%.

Põhitegevuse kuludest on 7,4% antavad toetused ja 92% majandamiskulud. Türi vald annab 2023. aastal erinevaid toetusi spordi-, kultuuri-, sotsiaal- ning haridusvaldkonnas 1,47 miljoni euro eest. Tegevuskuludeks (personali- ja majandamiskulud) planeeritakse kokku 18,36 miljonit eurot.

Toetusfondi eraldised on eelarves kajastatud 2022. aasta tasemel, arvestatud on üldhariduskoolide õpetajate täieliku ja lasteaedade õpetajate ning haridusasutuste tugisüsteemide osalise riigipoolse rahastamisega, summad täpsustatakse II lugemiseks.

Põhitegevuse tulemi suuruseks on 711 467 eurot (põhitegevuse tuludest on maha võetud põhitegevuse kulud).

Türi valla 2023. aasta eelarve eelnõu ja seletuskiri on koostatud juhindudes [kohaliku omavalitsuse korralduse seadusest](#) (edaspidi KOKS), [kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seadusest](#) (edaspidi KOFS), Türi valla finantsjuhtimise korrast, [Türi valla](#)

[arengukavast ja eelarvestrateegiast](#) ja [avaliku sektori finantsarvestuse ja -aruandluse juhendist](#) (edaspidi *üldeeskiri*).

2023 aasta eelarve koostamise ettevalmistused algasid 10. mai 2022 aasta korralduse nr 132 „Türi valla 2023. aasta eelarve koostamise ajakava ja tingimused“ välja andmisega. Türi valla 2023 aasta eelarve eelnõu ja seletuskiri on koostöös allasutuste, struktuuriüksuste ning vallavalitsuse liikmetega koostanud vallavalitsuse rahandusosakond.

Allasutuste juhid ja alaeelarvete eest vastutajad sisestasid 1. septembriks 2022 aasta tegevusalade kaupa eelarve esialgse sisendi eelarve infosüsteemi VeeRa. Vallavalitsuse rahandusosakond koostas koondi ja 10. oktoober kuni 21. oktoober toimusid läbirääkimised alaeelarvete eest vastutajate ja allasutuste juhtidega, et vaadata üle arenguvajadustest lähtuvad muudatused. Peale eelarve sisendite korrigeerimist toimus veel kohtumisi allasutuse juhtidega.

24. novembril 2022 aastal esitas Türi Vallavalitsus heaks kiidetud eelarve eelnõu volikogule.

Seletuskirjas on toodud võrdlustabelites 2020 aasta eelarve, 2020 aasta eelarve täitmine, 2021 aasta eelarve, 2021 aasta eelarve täitmine, 2022 aasta eelarve, 2022 aasta eelarve täitmine ja 2023 aasta planeeritav eelarve.

Vallaeelarve on eelarveaasta põhitegevuse tulude, põhitegevuse kulude, investeerimistegevuse, finantseerimistegevuse ja likviidsete varade muutuste plaan koos täiendavate nõuete, volituste ja informatsiooniga, mis on aluseks vastava aasta tegevuste finantseerimiseks.

Eelarve väljendab valla tegelikku olukorda, võimalusi ja valikuid. Eelarvega määratakse kulude summad valdkondade kaupa (sh kulu liikidele) ja prognoositakse tulud nende katteks. Kohaliku omavalitsuse üksuse eelarve peab olema formaalselt tasakaalus ehk kõikidele eelarves kavandatud väljaminekutele peab olemas olema kate.

Põhitegevuse tulud on maksutulud, tulud kaupade ja teenuste müügist, põhitegevuseks saadavad toetused (sh tasandus- ja toetusfond) ja muud regulaarsed tulud, mis laekuvad korrapäraselt ja stabiilselt.

Põhitegevuse kulud on tööjõukulud, majandamiskulud (nt küte, elekter, vesi, administreerimiskulud) ja antavad toetused. Tegemist on korrapärase väljaminekutega. Eelarves on eraldi põhitegevuse kuluna planeeritud ka reservfond ettenägematute väljaminekute tegemiseks, millest vallavalitsus eraldab vahendeid sihtotstarbeliselt.

Investeerimistegevus koosneb tuludest ja kuludest. Tuludeks on vara müük, finantstulud ning investeerimiseks saadud toetused ja kuludeks investeeringud, sh teede ehitus ja rekonstrueerimine.

Eelarve on koostatud üheks eelarveaastaks, eelarveaasta algab 01. jaanuaril ja lõpeb 31. detsembril. Eelarve võtab volikogu vastu määrusega ja eelarve jõustub eelarveaasta algusest, peale volikogu määruse vastuvõtmist. Eelarve eelnõu, vastuvõetud eelarve, eelarve muudatused ja lisaeelarved avalikustatakse vastavalt eelarve koostamise aluseks olevale seadusandlusele.

Eelarve sisaldab kõiki tulusid ja kulusid ning on koostatud brutomeetodil kalendriaastaga ühtiva eelarveaasta kohta. Üldreeglina ei ole tulu- ja kuluartiklid üksteisest sõltuvuses, st et eelarve tulude puhul ei ole kindlaks määratud sihtotstarbelist kulutamist ehk tulud tervikuna on mõeldud finantseerimaks kulusid tervikuna. Erandina on siiski teatud tulude osas ette nähtud sihtotstarbeline kasutamine ja see on eelarve planeerimisel aluseks võetud.

Vallavolikogus läbib eelarve eelnõu vähemalt kaks lugemist ning vajadusel tehakse selle käigus parandus- ja muudatusettepanekuid. Eelarve eelnõu muutmise ettepanekule lisab selle algataja põhjendused ja arvestused kavandatavate muudatustega kaasnevate väljaminekute ja nende katteallikate kohta, kõik muudatusettepanekud vaatab läbi vallavalitsus ja lisab oma seisukoha.

Eelarve täitmisel ja elluviimisel osalevad kõik allasutused, lisaks ka mitmed era- ja kolmanda sektori organisatsioonid, kellele on valla poolt antud ülesandeid ja kellele eraldatakse nende ülesannete täitmiseks eelarvest vahendeid.

Eelarve täitmise kontroll on vallavolikogu revisjonikomisjoni, vallavalitsuse, hallatavate asutuste juhtide, Rahandusministeeriumi ja Riigikontrolli ülesanne. Vallavalitsus vastutab selle eest, et oleks rakendatud tõhus finantsjuhtimise ja kontrollisüsteem, mis peab aitama raha parimal viisil kasutada. Peale eelarveaasta lõppu koostab vallavalitsus majandusaasta aruande, sh eelarve täitmise aruande, mida auditeerib sõltumatu audiitor ning seejärel kinnitab vallavolikogu auditeeritud aruande.

1.3. Eelarve osad

Eelarve osad on vastavuses kohaliku omavalitsuse finantsjuhtimise seaduse (KOFS) sätetega. Eelarve koosneb viiest osast:

- põhitegevuse tulud;
- põhitegevuse kulud;
- investeerimistegevus;
- finantseerimistegevus;
- likviidsete varade muutus.

Eelarve osad kajastatakse üldeeskirja järgi, milles tegevusala kood kajastab täidetavaid põhifunktsioone. Eelarve täitmisel ehk raamatupidamislikult on kasutusel lisaks veel dimensioone ehk kontokombinatsioone, mida eelarve tasemel kajastatakse koondsummana. Eelarveinfosüsteemis VeeRa on eelarve täitmine tegevusala ja tulu-, kululiigi detailsuses kättesaadav igapäevaselt.

2. Põhitegevuse tulud

Põhitegevuse tulude eelarveosas jaotatakse tulud majandusliku sisu järgi järgmisteks liikideks:

- maksutulud;
- tulud kaupade ja teenuste müügist;
- saadavad toetused tegevuskuludeks;
- muud tulud.

Kohaliku omavalitsuse üksuse eelarve on iseseisev ehk kohalik omavalitsus otsustab ise eelarve koostamise üle. Peamisteks eelarve tuludeks on Türi vallas füüsilise isiku tulumaks, maamaks ja toetused riigieelarvest.

Tabel 2 Põhitegevustulud 2020-2023

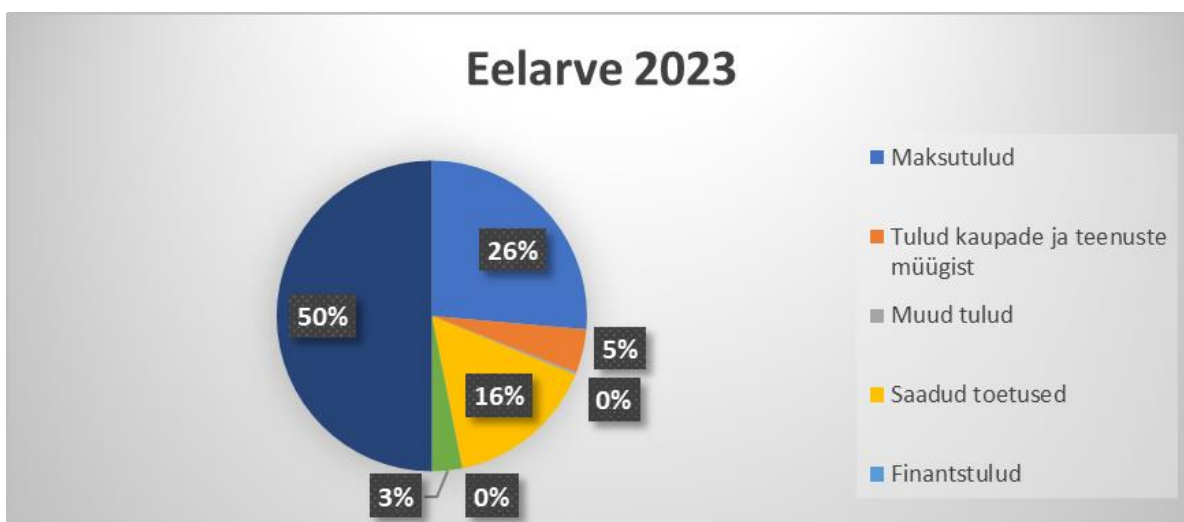
Põhitegevustulud	Eelarve 2020	Täitmine 2020	Eelarve 2021	Täitmine 2021	Eelarve 2022	Täitmine 2022 (seisuga 22.11.22)	Eelarve 2023
Maksutulud	9 090 441	9 104 582	9 141 759	9 640 804	10 432 755	9 511 184	11 710 151
Tulud kaupade ja teenuste müügist	1 489 309	1 583 374	1 879 179	1 972 421	1 978 279	1 731 246	2 007 576
Saadavad toetused tegevuskuludeks	6 748 699	6 743 923	6 769 536	6 212 300	7 137 810	6 397 656	6 861 626

Muud tulud	80 889	87 526	53 186	68 116	31 831	150 136	47 500
TULUD KOKKU	17 409 338	17 519 405	17 843 660	17 893 641	19 580 675	17 790 222	20 626 853

Joonis 3 Tulude jaotus 2023. aastal

Joonis 4 Tulude jaotus 2023. aastal koos laenu ja investeeringutega

2.1. Maksutulud

Maks on seadusega või seaduse alusel valla- või linnavolikogu määrusega riigi- või kohaliku omavalitsuse avalik-õiguslike ülesannete täitmiseks kogutav rahaline kohustus. Maksude kehtestamise peamine eesmärk on riigi, linna või valla ülesannete täitmiseks vajaliku raha saamine. Maksu näol on alati tegemist rahalise kohustusega ning sellel puudub otsene vastutasu maksumaksja jaoks.

Maksud jagunevad riiklikeks ja kohalikeks maksudeks, kuid eelarve struktuuris eraldi vastavat liigendust ei kasutata. Riiklikud maksud on füüsilise isiku tulumaks (edaspidi *FIT*) ja maamaks ning kohalikud maksud. Türi vallas ei ole kehtestatud ühtegi kohalikku maksu. Maksude üldist laekumist reguleerib maksukorralduse seadus.

2.1.1. Üksikisiku tulumaks (edaspidi *FIT*)

FIT laekumist reguleerivad tulumaksuseadus ja *FIT* kohalikele omavalitsustele eraldamise kord. *FIT* laekumist mõjutab vallas maksumaksjate arv, brutosissetulek ja riigi poolt igal aastal omavalitsustele kehtestatav tulumaksu laekumise määr.

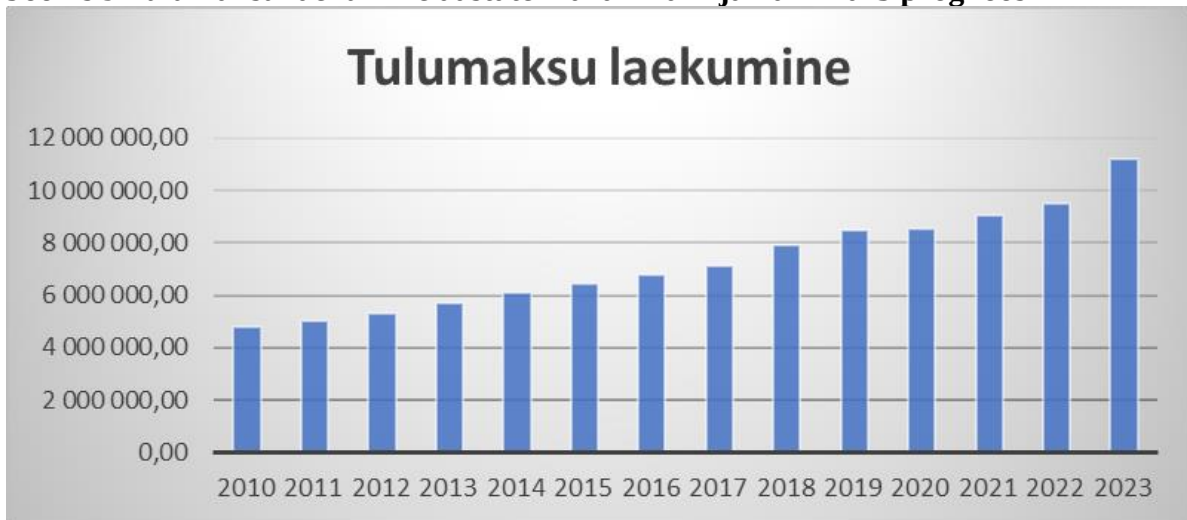
Valla maksumaksja on kodanik, kes on registreeritud valla elanike registrisse. Maksumaksja elukohana kalendriaastal käsitletakse maksuhalduri (Maksu- ja Tolliameti) peetavasse maksukohuslase registrisse sama kalendriaasta 1. jaanuari seisuga kantud elukohta.

Füüsilise isiku maksustatavast tulust laekub kohalikule omavalitsusele alates 2021 aastast 11,96%. Läbirääkimised tulumaksumäära suurendamise osas 2023. aastaks 12,06% peale on veel pooleli.

Tabel 3 FIT laekumine aastatel 2010 –2021 ja 2022-2023 prognoos

aasta	FIT	kasv %
2010	4 778 568,00	0,00
2011	5 027 950,00	5,22
2012	5 281 317,00	5,04
2013	5 721 487,00	8,33
2014	6 083 516,00	6,33
2015	6 450 589,00	6,03
2016	6 757 227,00	4,75
2017	7 114 646,00	5,29
2018	7 881 161,00	10,77
2019	8 462 685,00	7,38
2020	8 529 949,00	0,79
2021	9 040 551,00	5,99
2022 ¹	9 494 000,00	5,02
2023 ²	11 160 151,00	17,55

Joonis 5 Tulumaksu laekumine aastatel 2010 – 2021 ja 2022-2023 prognoos

2.1.2. Maamaks

Maamaks on riiklik maks, mille maksuhaldur on Maksu- ja Tolliamet. Maamaks arvutatakse kohalikust omavalitsusest saadavate andmete põhjal ning laekunud maamaks kantakse maa asukoha kohalikule omavalitsusüksusele üle vähemalt 1 kord kuus.

¹ 2022. aasta eelarves planeeritud summa, tegemist ei ole laekumise summaga.

² 2023. aasta eelarvesse planeeritud summa

Maamaksu maksab maa omanik. Maa koormamisel hoonestusõiguse või kasutusvaldusega maksab maamaksu hoonestaja või kasutusvaldaja. Jätkuvalt riigi omandis oleva maa eest maksab maamaksu riik. Munitsipaalomandis oleva maa eest maamaksu ei maksta.

Maamaks arvutatakse maa maksustamishinna ja kohaliku omavalitsuse määratava maamaksumäära alusel.

Maa maksustamishind arvutatakse maa korralise hindamise tulemuste alusel. Viimane maa korraline hindamine toimus 2022. aastal ja tulemused võetakse kasutusele alates 1. jaanuarist 2024. Uued maamaksu määrad kehtestab kohalik omavalitsus hiljemalt 1. juuliks 2023.aastal. Lisaks on seadusega maamaksu tõusule seatud kasvupiirang, ehk maamaks ei suurene rohkem kui 10% aastas isegi kui uue maksustamise hind on suurem.

Hetkel on 2023. aasta eelarve planeerimise aluseks Türi Vallavolikogu 29. märtsi 2018. aasta määrus nr 15 „Maamaksumäärad Türi vallas“ järgmised maamaksumäärad (kehtivad alates 01.jaanuar.2019. aasta):

- Türi valla haldusterritooriumil asuva maa, välja arvatud põllumajandussaaduste tootmiseks kasutusel oleva maa ja loodusliku rohumaa maksumäär on 2,5% maa maksustamishinnast aastas.
- Türi valla haldusterritooriumil asuva põllumajandussaaduste tootmiseks kasutusel oleva haritava maa ja loodusliku rohumaa maksumäär on 2,0% maa maksustamishinnast aastas.

Türi Vallavolikogu on 29. märtsi 2018. aasta määrusega nr 16 „Maamaksust täiendava vabastamise ulatus ja kord“ on kehtestatud maamaksuvabastus okupatsioonirežiimide poolt represseeritud isiku seaduse mõistes represseeritu ja represseerituga võrdsustatud isikule tema kasutuses oleva Türi vallas asuva elamumaa või maatulundusmaa õuema kõlviku selles osas, mille osas ei kohaldu talle seadusega kehtestatud muu maamaksuvabastus või -soodustus. Muid täiendavaid maamaksuvabastusi või -soodustusi Türi vallas ei ole.

Tabel 4 Maamaksu laekumine aastatel 2007 – 2021 laekumine, 2022-2023 prognoos

aasta	maamaks	kasv %
2007	468 137,00	-
2008	463 071,00	-1,08
2009	458 125,00	-1,07
2010	531 729,00	16,07
2011	495 099,00	-6,89
2012	523 684,00	5,77
2013	495 346,00	-5,41
2014	492 995,00	-0,47
2015	492 468,00	-0,11
2016	492 918,00	0,09
2017	505 310,00	2,51
2018	506 243,00	0,18
2019	530 485,00	4,79
2020	524 523,00	-1,12
2021	536 494,00	2,28
2022	550 000,00	2,52

2023	550 000,00	0,00
------	------------	------

2.2. Kaupade ja teenuste müük

Türi valla 2023. aasta asutuste kaupade ja teenuste müügist kavandatakse tulusid 2 007 576 eurot, milles kajastatakse kõikide hallatavate asutuste ning vallavalitsuse kui ametiasutuse omatulud – riigilõiv, tulud alusharidusteenuse, üldharidusteenuse ja huvikooliteenuse eest teistelt omavalitsustelt, huvikooliteenuse (muusikakool) lastevanemate tasu, lasteaedade toiduraha ja osalustasu summad, mida tasuvad lapsevanemad, hallatavate asutuste töötajate toitlustamine. Siin kajastuvad valla üüritulud (nii munitsipaal- kui ka sotsiaalkorterid), hooldekodu kohatasud, tulud kultuuri, spordi- ja kunstialasest tegevusest ning sotsiaalprojekti teenuste tulud.

Türi valla ja allasutuste omatulude jaotus 2023. aasta eelarves on välja toodud seletuskirja lõpus lisa 9.2 - allasutuste omatulud 2023. aasta eelarves.

2.2.1. Riigilõiv

2023. aasta eelarvesse on planeeritud riigilõivu tuluna 12 000 eurot.

Riigilõiv on riigilõivu seadusega kehtestatud määras tasumisele kuuluv summa juriidiliste toimingute tegemise, avalduste läbivaatamise ja dokumentide väljastamise eest. Riigilõivu võtja on riigi- või kohaliku omavalitsuse üksuse asutus või valla- või linnasekretär, kes seaduse kohaselt on kohustatud toimingu tegema.

Kohaliku omavalitsuse üksuse asutuse ja vallasekretäri toimingu eest tasutav riigilõiv laekub eelarvesse.

Tabel 5 Riigilõivu laekumise võrdlus

	2020 eelarve	2020 täitmine	2021 eelarve	2021 täitmine	2022 eelarve	2023 eelarve
Riigilõiv	10 000,00	11 605,00	11 000,00	11 892,04	12 000,00	12 000,00
KOKKU	10 000,00	11 605,00	11 000,00	11 892,04	12 000,00	12 000,00

Eelarvesse laekub riigilõiv ehitusseadustiku alusel ning ühistranspordiseaduse alusel tehtavate toimingute, vallasekretäri tõestamistoimingute eest (riigilõivu seaduse [peatükk 16](#)).

2.2.2. Tulud haridusalasest tegevusest

Haridusasutuste majandustegevusest prognoositakse eelarvesse 2023. aastal tulusid 678 083 eurot.

Tabel 6 Haridusasutuste omatulu

	2020 eelarve	2020 täitmine	2021 eelarve	2021 täitmine	2022 eelarve	2023 eelarve
Türi Vallavalitsus	283 000,00	283 180,30	265 000,00	289 870,00	248 000,00	265 000,00
Türi Lasteaed	134 595,45	130 661,35	176 842,86	154 478,29	198 505,00	227 362,00
Laupa Põhikool	7 446,98	11 582,88	7 554,34	7 681,34	9 880,00	9 155,00
Türi Põhikool	13 416,59	17 227,46	27 586,66	27 824,88	24 000,00	24 700,00
Retla-Kabala Kool	24 556,75	29 534,80	29 774,32	30 705,00	37 599,00	42 243,00
Türi Ühisgümnaasium	20 921,07	22 786,82	30 017,63	32 410,72	23 088,00	21 800,00
Türi Kevade Kool	500,00	1 480,61	1 228,88	1 709,59	1 000,00	1 200,00
Türi Muusikakool	29 665,02	30 527,97	28 620,00	30 190,90	26 206,00	27 090,00

Türi Noortekeskus	0,00	0,00	0,00	262,50	9 000,00	0,00
Käru Põhikool	14 658,00	16 209,06	13 435,00	12 626,37	14 772,00	16 390,00
Väätsa Lasteaed Paikäpp	23 672,00	22 813,05	31 433,00	29 118,57	42 414,00	40 143,00
Väätsa Põhikool	1 965,95	3 483,95	4 383,66	5 073,30	3 000,00	3 000,00
KOKKU	554 397,81	569 488,25	615 876,35	621 951,46	637 464,00	678 083,00

Tasu koolitusteenuse osutamise eest

Tasu koolitusteenuse osutamisest laekub teistelt omavalitsustelt, kelle lapsed õpivad Türi valla üldhariduskoolides või käivad Türi valla koolieelsetes lasteasutustes. Vabariigi Valitsuse 06.12.2021 [määruse nr 110](#) kohaselt on õppekoha tegevuskulu piirmäär ühe kuu kohta 2022. aastal 96 eurot (2021. aastal oli see 94 eurot, 2020. aastal 92 eurot). Haridus- ja Teaduministeerium on esitanud eelnõu õppekoha tegevuskulu piirmäära tõstmiseks 99 eurole. Laste arvud võetakse igakuiselt 10. kuupäeva seisuga ning esitatakse arved teistele omavalitsustele.

Türi vallas õppis 10. novembri 2022. aasta seisuga 98 teiste valdade õpilast, nendest 29 lasteaia last ja 69 kooliõpilast, nende täpsem jaotus on väljatoodud alljärgnevates tabelites.

Tabel 7 Teiste omavalitsuste lapsed Türi valla haridusasutustes

Asutus	õpilasi/lapsi
Türi Lasteaed	13
Laupa Põhikool	3
Türi Põhikool	8
Retla-Kabala Kool	7
Türi Ühisgümnaasium	27
Türi Kevade Kool	5
Käru Põhikool	6
Väätsa lasteaed Paikäpp	7
Väätsa Põhikool	22
KOKKU	98

Tabel 8 Teiste omavalitsuste lapsed meie koolides ja lasteaedades

Vald	põhikool	gümnaasium	lasteaed
Hiumaa vald		1	
Järva vald	3	1	2
Kehtna vald	2		1
Kiili vald			1
Kose vald	1		
Kuusalu vald	1		
Mulgi vald	2		1
Narva-Jõesuu linn		1	
Otepää vald	1		
Paide linn	24	19	9
Põhja-Pärnumaa vald	1		4

Põhja-Sakala vald	2	1	2
Põltsamaa vald	1		
Põlva vald			1
Rapla vald		1	1
Tallinn	3	2	4
Tartu linn			2
Tori vald		1	
Viljandi linn	1		
Viljandi vald			1
KOKKU	42	27	29

Koolitusteenuse tulude arvestuse aluseks on võetud 92 kooliõpilast, kelle kuu tegevuskulu hind on 99 eurot kuus ja aasta kohta 12 kuud. Lasteaialaste puhul on arvestuse aluseks 29 lasteaialast ja aasta kohta 12 kuud, keskmine kohamaksumus 370 eurot kuus.

Osalemine muusikakooli kulude katmisel

Vastavalt Türi Vallavolikogu 28. juuni 2018 [määrusele nr 31](#) on õppetasu Türi Muusikakoolis alates 1. septembrist 2018 eelkoolis ja vaba õppekavaga osakonnas 21 eurot ning põhikooli pilliõpetus- ja üldosakonnas 25 eurot kuus. Õppetasu suurus täiskasvanute osakonnas on 65 eurot kuus. Kui perest käib muusikakoolis samaaegselt rohkem kui üks laps, siis esimese lapse eest tasutakse 100% õppetasust, teise lapse eest 75% ja kolmas ning iga järgmine laps saab õppida õppetasuta.

Õpilaste üldarvu mõjutab oluliselt eelkooli õpilaste arv. Seisuga 15.09.2016 oli eelkoolis õpilasi kokku 22, seisuga 15.09.2017 oli 11 õpilast, seisuga 2.09.2018 oli 17 ja seisuga 2.09.2019 oli 16 õpilast, seisuga 01.11.2021 oli õpilaste arv 12.

Koolil on õigus lapsevanem õppetasust vabastada, kui Türi valla (keda lepingu sõlmimisel esindab kool) ja Eesti Kultuurkapitali vahel sõlmitud sihtfinantseerimise lepingu ning lepingus sätestatud tingimuste alusel, on Türi valla eelarvesse eraldatud andekate õpilaste toetuseks raha mida saab kasutada õppekulu osaliseks katmiseks. Kool esitab igas kvartalis kultuurkapitalile projekti, millega taotleb andekate õpilaste osaliseks õppetasust vabastamiseks rahalisi vahendeid. Siiani on olnud maksimaalseks summaks 160 eurot ühe koolikuu kohta.

Osalemine lasteaedade tegevuskulude katmisel

[Koolieelse lasteasutuse seaduse § 27 lõike 6](#) alusel osalevad lasteasutuse eelarvest kaetavate majanduskulu, personalikulu ja õppevahendite kulu katmises täies ulatuses teised vallad ja linnad proportsionaalselt nende haldusterritooriumil elavate selles lasteasutuses käivate laste arvuga.

Vallavalitsus kinnitab igaks eelarveaastaks lasteasutuse majandamiskulu, personalikulu ning õppevahendite kulu arvestusliku maksumuse ühe lapse kohta.

Türi valla koolieelsete lasteasutuste tegevuskulu maksumus on kehtestatud 2022. aastal Türi Vallavalitsuse 04. jaanuari 2022 korraldusega nr 4 – Türi Lasteaias 357 eurot, Väätsa Lasteaias Paikäpp 337 eurot ja Retla-Kabala Kooli lasteaia osas 482 eurot ning Käru Põhikooli lasteaia osas 364 eurot kuus.

Koolieelsete lasteasutuste osalustasu

Lasteasutuste rahastamine toimub riigieelarvest ja vallaeelarvest, vanemate kaetavast osast ja annetustest.

Lasteasutuste majandamiskulu, personalikulu ning õppevahendite kulu kaetakse vallaeelarve vahenditest ning vallavolikogu otsusel osaliselt vanemate poolt. Vanemate kaetav osa ühe lapse kohta ei või ületada 20% Vabariigi Valitsuse kehtestatud palga alammäärast (koolieelse lasteasutuse seaduse [§ 27 lõige 3](#)).

Vastavalt sellele võiks osalustasu 2023. aastal olla 145 eurot.

Vastavalt Türi Vallavolikogu 29. märtsi 2018 määrusele nr 17 on osalustasu määr Türi valla koolieelsete lasteasutuste lapsevanemale 5% Vabariigi Valitsuse kehtestatud töötasu alammäärast alates 1. jaanuarist 2020.

Arvestades asjaolu, et lapsevanema osalustasu enne haldusreformi eksisteerinud kohalikel omavalitsusüksustel oli kehtestatud erinevatel alustel ning suuruses ja pidades silmas isikute õigustatud ootuse printsiipi, rakendati aastatel 2018 – 2019 üleminekuperioodi. Ülevaate lapsevanema osalusest saab alljärgnevalt tabelist.

Tabel 9 Tabel 7 Lasteaia osalustasu võrdlused aastatel 2007 – 2022

Aasta	Miinimumpalk	osalustasu endises Türi vallas	% miinimumpalgast	Lubatud %	summa	osalustasu Käru vallas	osalustasu Väätsa vallas
2020	584	29,2	5	20	116,8	29,2	29,2
2021	584	29,2	5	20	116,8	29,2	29,2
2022	654	32,7	5	20	130,8	32,7	32,7
2023	725	32,7	5	20	145	32,7	32,7

Vastavalt volikogu kehtestatud määradele on arvestatud välja lasteaedades osalustasud.

Arvestatud on ka sellega, et lapsevanem on osalustasust vabastatud ühe kuu as, kui laps ei kasuta lasteaiateenust. Samuti on arvestatud sellega, et kui perest käib lasteaias rohkem lapsi, siis ühe lapse eest osalustasu 100%, teise lapse eest 75% ja kolmanda ning järgnevate eest osalustasu ei maksta.

Tabel 10 Kohatasu arvestus Türi valla lasteaedades

	2020 eelarve	2020 täitmine	2021 eelarve	2021 täitmine	2022 eelarve	2023 eelarve
Käru Põhikool	4 832,00	5 073,50	6 106,00	5 829,05	5 943,00	9 564,00
Retla-Kabala Kool	8 154,50	10 844,36	11 932,00	14 941,08	18 614,00	19 000,00
Türi Lasteaed	74 739,00	72 679,30	106 054,00	90 910,55	125 884,00	139 129,00
Väätsa Lasteaed	13 757,00	13 979,50	20 090,00	18 494,55	30 394,00	24 025,00
KOKKU	101 482,50	102 576,66	144 182,00	130 175,23	180 835,00	191 718,00

Tasu tootlustamiskulaks

Tasu arvestatakse lastevanematelt, kelle lapsed käivad Türi valla eelkooliealistes lasteasutustes ning lastevanematelt, kelle lapsed õpivad üldhariduskoolis ning osalevad pikapäevarühma töös. Samuti arvestatakse tasu tootlustamiskulaks valla töötajatelt, kes lasteaia/koolis lõunat söövad. [Koolieelse lasteasutuse seaduse § 27 lõike 2](#) alusel katab lapse toidukulu lasteasutuses vanem. Lapse toidukulu päevamaksumuse otsustab hoolekogu ja kinnitab juhataja. Toitlustamistasu laekumine lasteasutuste lõikes on toodud alljärgnevas tabelis:

Tabel 11 Toiduraha arvestus

	2020 eelarve	2020 täitmine	2021 eelarve	2021 täitmine	2022 eelarve	2023 eelarve
Käru Põhikool	5 250,00	5 791,56	7 329,00	6 797,32	8 829,00	6 826,00
Laupa Põhikool	6 143,00	6 892,90	7 458,00	7 858,00	9 880,00	9 155,00
Retla-Kabala Kool	16 300,00	17 849,95	17 637,00	15 721,10	18 985,00	23 120,00
Türi Kevade Kool	500,00	1 407,81	1 200,00	1 680,71	1 000,00	1 200,00
Türi Lasteaed	57 243,00	55 575,60	70 133,20	62 912,08	72 621,00	88 233,00
Türi Põhikool	10 000,00	12 636,31	26 000,00	24 851,20	24 000,00	24 000,00
Türi Ühisgümnaasium	7 000,00	7 035,75	9 736,00	13 314,48	7 000,00	7 000,00
Väätsa Lasteaed	9 915,00	8 833,55	11 343,00	10 624,02	12 020,00	16 118,00
Väätsa Põhikool	862,73	1 852,34	2 800,00	2 920,01	3 000,00	3 000,00
KOKKU	113 213,73	117 875,77	153 636,20	146 678,92	157 335,00	178 652,00

Türi Põhikoolis on alates 01. septembrist 2020. aastast oma söökla ja toimub toiduraha arvestus.

2.2.3. Tulud kultuuri- ja kunstialasest tegevusest

2023. aasta eelarvesse planeeritakse kultuuri- ja kunstialasest tegevusest 38 900 eurot.

Tabel 12 Kultuuritegevuse omatulud aastatel 2020 – 2022

	2020 eelarve	2020 täitmine	2021 eelarve	2021 täitmine	2022 eelarve	2022 eelarve
Türi Raamatukogu	436,00	629,20	5 800,00	5 658,40	5 500,00	3 400,00
Türi Kultuurikeskus	21 000,00	14 495,67	28 300,00	16 486,41	25 000,00	25 000,00
Türi Muuseum	1 500,00	1 478,65	1 500,00	1 741,00	1 500,00	1 500,00
Türi Noortekeskus	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	9 000,00
KOKKU	22 936,00	16 603,52	35 600,00	23 885,81	32 000,00	38 900,00

2.2.4. Tulud spordi- ja puhkealasest tegevusest

Planeeritakse Türi Kultuurikeskuse Käru struktuuriüksuses sportimisega seotud tulud 500 eurot.

2.2.5. Tulud sotsiaalasest tegevusest

Tulu suuruseks planeeritakse Türi valla 2023. aasta eelarves 793 673 eurot, millest Türi Päevakeskuse teenuse osutamise eest 155 273 eurot ja Väätsa eakate kodu kohamaksudest 638 400 eurot.

2.2.6. Elamu- ja kommunaaltegevuse tulud

Elamu- ja kommunaaltegevusest laekuva tulu suuruseks prognoositakse Türi valla 2022. aasta eelarves 196 000 eurot.

Elamu- ja kommunaalteenuste eest kogub tulu hallatav asutus Türi Haldus, kelle hallata on valla sotsiaal- ja munitsipaalmajad – Türi linnas Mehaanika tänav 1 ja 3, Viljandi tänav 19 ja 30,

Tallinna tänav 33, F. J. Wiedemanni tänav 1, Särevere alevikus Mäe tänav 6, Kärü alevikus Viljandi mnt 4, 7 ja 10 ning Väätsa alevikus Põllu tänav 3, 4 ja 6 ning Pikk tänav 1b.

2.2.7. Tulud üldvalitsemisest

Eelarvesse on arvestatud Türi Vallavalitsuse kui ametiasutuse poolt Türi Arengu Sihtasutusele raamatupidamisteenuse osutamise eest laekuvad tulud summas 6 500 eurot.

2.2.8. Laekumised transpordi- ja sidealasest majandustegevusest

Eelarvesse on planeeritud Türi Vallavalitsuse kui ametiasutuse tuluna 10 000 eurot sotsiaaltransporditeenuse osutamise eest.

2.2.9. Üür ja rent

Eelarvesse on planeeritud mitteeluruumidelt üüritulu 2023. aastal 261 920 eurot.

Tabel 13 Üüritulude võrdlus

	2020 eelarve	2020 täitmine	2021 eelarve	2021 täitmine	2022 eelarve	2022 eelarve
Laupa Põhikool	200,00	649,91	200,00	340,00	200,00	200,00
Retla-Kabala Kool	228,00	228,00	314,00	314,00	160,00	200,00
Türi Haldus	50 000,00	45 236,62	50 000,00	52 223,66	40 000,00	40 000,00
Türi Kevade Kool	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1 320,00
Türi Kommunaalasutus	150 000,00	190 248,52	150 000,00	193 645,70	150 000,00	175 000,00
Türi Kultuurikeskus	23 000,00	24 895,58	21 000,00	20 949,47	35 000,00	30 000,00
Türi Muuseum	3 000,00	3 791,35	3 000,00	4 592,99	3 000,00	3 000,00
Türi Noortekeskus	3 400,00	2 908,00	3 400,00	1 563,50	3 400,00	2 000,00
Türi Põhikool	0,00	0,00	1 000,00	1 000,00	1 000,00	2 000,00
Türi Vallavalitsus	4 201,00	8 423,96	6 124,67	8 317,68	4 000,00	4 000,00
Türi Ühisgümnaasium	2 000,00	2 368,38	1 853,08	2 648,84	2 000,00	2 000,00
Türi Raamatukogu	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1 200,00
Väätsa Põhikool	1 905,50	1 985,50	1 516,39	2 583,43	1 500,00	1 000,00
TULUD KOKKU	237 934,50	280 735,82	238 408,14	288 179,27	240 260,00	261 920,00

2.3. Saadud tegevustoetused

2.3.1. Kohaliku omavalitsuse toetusfond

Riigieelarve seadusega eraldatakse kohalikele omavalitsustele toetust hariduskuludeks, toimetulekutoetuse maksmiseks, koolilõuna kulu osaliseks katmiseks, sotsiaaltoetuste ja –teenuste osutamise toetuseks, omavalitsuste tulubaasi stabiliseerimiseks ja muudeks toetusteks.

Toetusfondi ühtne eesmärk on tagada kohalikele omavalitsustele piisavad vahendid kohaliku elu üle iseseisvalt seaduste alusel otsustamiseks. Toetusfondi vahendid on määratud konkreetseks otstarbeks. Igal aastal jaotatakse neid vahendeid Vabariigi Valitsuse määrusega „Riigieelarve seaduses kohaliku omavalitsuse üksusele määratud toetusfondi vahendite jaotamise ja kasutamise tingimused ja [kord](#)“.

Toetusfondi arvestusi veel pole kohalikele omavalitsustele saadetud ja hetkel on arvestatud 2023. aasta eelarves 5 465 560 eurot.

Toetus üldhariduskoolide pidamiseks antakse õpetajate, direktorite ja õppealajuhatajate tööjõukuludeks ja nende täiendkoolituseks, õppekirjanduseks, koolilõunaks ning tõhustatud- ja eritoe tegevuskuludeks. Toetusfondist hariduskuludeks määratud vahendite jaotamise

rahastamismudeli peamine põhimõte seisneb kulupõhiselt minimaalselt vajalike moodustatavate klassidega seotud õpetamiskulude finantseerimise tagamises.

Koolieelsete lasteasutuste õpetajate personalikulude toetust antakse alates 01. septembrist 2017 eesmärgiga motiveerida kohalike omavalitsuste üksusi suurendama õpetajate palka. Toetust antakse juhul, kui omavalitsuse lasteaiasõpetaja töötasu alammäär on alates 2019. aasta 1. jaanuarist vähemalt 90% ning magistrikraadiga lasteaiasõpetajal vähemalt 100% üldhariduskooli õpetaja töötasu alammäärast.

Alates septembrist 2017 rahastatakse 7-19 aastastele noortele suunatud huvitegevuse ja huvihariduse noorteprogrammi. Toetuse eesmärk on teha huviharidus regionaalselt paremini kättesaadavaks ning pakkuda mitmekesisemaid võimalusi vähemalt kolmes valdkonnas: kultuur, sport ning loodus- ja täppisteadused ja tehnoloogia.

Kohalike teedehoiu toetus suurendab kohaliku omavalitsuse üksuse võimekust kohalike teede jooksva hooldamisel, remontimisel ja rekonstrueerimisel.

Matusetoetust on võimalik kohalikel omavalitsustel maksta saadud toetuse arvelt matusel korraldajale keskmiselt 250 eurot.

Asendus- ja järelhooldusteenus on kohaliku omavalitsuse üksuse korraldatav sotsiaalteenus, mille eesmärk on pika- või lühiajaliselt lapse heaolu ja õiguste tagamine, lapsele tema põhivajaduste rahuldamiseks peresarnaste elutingimuste võimaldamine, lapsele turvalise ja arenguks soodsa elukeskkonna loomine ning lapse ettevalmistamine võimetekohaseks toimetulekuks täisealisena. Järelhooldusteenuse eesmärk on asendushoolduselt ja eestkostelt lahkuva isiku iseseisva toimetuleku ja õpingute jätkamise toetamine.

Raske ja sügava puudega laste tugiteenuseid korraldavad sotsiaalhooldekande seaduse kohaselt kohaliku omavalitsuse üksused. Kohaliku omavalitsuse üksus saab toetust kasutada raske ja sügava puudega laste lapsehoiu-, tugiisiku-, sotsiaaltranspordi- või muudeks sotsiaalteenusteks, mis aitavad vähendada raske ja sügava puudega lapse perekonna hoolduskoormust või puudest tulenevat lisavajadust.

Toimetulekutoetust maksavad välja kohaliku omavalitsuse üksused selleks riigieelarvest saadava hüvitise arvelt.

Eelpool nimetatud vahendid kantakse üle alljärgnevalt:

- I kvartalis 28%
- II kvartalis 34%
- III kvartalis 18%
- IV kvartalis 20%

2.3.2. Kohaliku omavalitsuse tasandusfond

Tasandusfondi on eelarves arvestatud vahendeid 1 113 292 eurot.

Tasandusfondi vahendid on ette nähtud kohaliku omavalitsuse üksuste ülesannete täitmise võimaluste ühtlustamiseks. Vahendite kasutamise üle otsustavad toetuse saajad.

2.4. Sihtfinantseerimine tegevuskuludeks

Tegevuskulude sihtfinantseerimiseks on 2023. aasta eelarves arvestanud 282 774 eurot, sh Retla-Kabala kooli ja Türi Kevade Kooli oomajade toetuse 65 000 eurot, hoolekandeteenuste laiendamise projekt 91 764 eurot, Päästeameti projekt „Kodud tuleohutuks“ 10 000 eurot ja väiksemad tegevuskulude toetused.

2.5. Muud tegevustulud

Keskkonnatasude seaduse § 55¹ alusel on arvestatud eelarvesse 2023. aastal kaevandamisõiguse tasu 10 000 eurot ning vee erikasutustasu 20 000 eurot. Keskkonnatasude kandmine kohalikele omavalitsusüksustele toimub seaduses ettenähtud alustel.

Muude tegevustulude all on märgitud lisaks Türi Kultuurikeskusele Väätsa Rahvamaja garantiitööde kindlustushüvitis 15 000 eurot ja Türi Halduse tulu 2 500 eurot.

3. Põhitegevuse kulud

Kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seaduse kohaselt planeeritakse põhitegevuse kulude eelarveosasse antavad toetused ja muud tegevuskulud. Selles eelarveosas ei kajastata põhivara soetuseks antavat sihtfinantseerimist, põhivara soetust, osaluste ning muude aktsiate ja osade soetust ning finantskulusid.

Eelarve kulude klassifitseerimine toimub analoogsetel alustel tulude tähistamisega. Kulud tähistatakse järgmise detailsuse järgi:

- üldised valitsussektori teenused;
- avalik kord ja julgeolek;
- majandus;
- keskkonnakaitse;
- elamu- ja kommunaalmajandus;
- tervishoid;
- vabaaeg, kultuur, religioon;
- haridus;
- sotsiaalne kaitse.

4. Põhitegevuse kulud tegevusalade järgi

Iga valdkond jaguneb tegevusaladeks, mis on sätestatud riigi raamatupidamise üldeeskirjaga. Riigi raamatupidamise üldeeskiri näeb ette viiekohalise konto kasutamise ja ülejäänud detailsem jaotus on iga kohaliku omavalitsuse otsustada ja sisustada.

4.1. Üldised valitsussektori teenused

Üldiste valitsussektori teenuste real on planeeritud 1 579 165 eurot, mille hulgas on nii volikogu kui ka vallavalitsuse tegevustega seotud kulud.

Aastate 2019-2021 planeeritud eelarve ja täitmine ning 2023 prognoos on välja toodud alljärgnevas tabelis.

Tabel 14 üldised valitsussektori teenused tegevusala võrdlus

	2020 eelarve	2020 täitmine	2021 eelarve	2021 täitmine	2022 eelarve	2023 eelarve
Vallavolikogu	64 756,00	63 415,33	69 000,00	63 122,00	77 435,00	83 635,00
Vallavalitsus	1 122 996,33	1 084 579,29	1 094 166,01	1 086 284,76	1 154 974,00	768 972,00
Reservfond	101 801,02	75 579,24	301 986,00	294 522,17	140 456,00	80 000,00
Muud üldised teenused	2 000,00	1 822,92	1 300,00	873,68	1 300,00	1 000,00
Üldisloomuga ülekanded valitsussektoris	75 000,00	63 119,53	80 000,00	63 110,23	65 000,00	68 781,00
KOKKU	1 366 553,35	1 288 516,31	1 546 452,01	1 507 912,84	1 439 165,00	1 002 388,00

01111 Türi Vallavolikogu

Türi Vallavolikogu eelarve on 2023. aastaks planeeritud 83 635 eurot, milles on arvestatud volikogu liikmete tasud, komisjonide kulud, noortevolikogu kulud ja üldised tegevuskulude.

Vastavalt Türi Vallavolikogu 17. detsembri 2021 [määrusele nr 20](#) makstakse Türi Vallavolikogu esimehele volikogu töö korraldamise ja Türi valla esindamisega seotud ülesannete täitmise eest tasu 1500 eurot kuus, Türi Vallavolikogu aseesimehele vallavolikogu esimehe asendamisel ja volikogu esimehe ülesannete täitmise korral 750 eurot. Tasu aseesimehele makstakse vallavolikogu esimehe käskkirja alusel. Türi Vallavolikogu alalise komisjoni esimehele makstakse (v.a volikogu esimehele, kes on ka komisjoni esimees) komisjoni töö korraldamisega seotud ülesannete täitmise eest tasu 360 eurot kuus. Türi Vallavolikogu alalise komisjoni aseesimehele komisjoni esimehe asendamisel ja komisjoni esimehe ülesannete täitmise korral 180 eurot. Tasu makstakse vallavolikogu esimehe käskkirja alusel. Türi Vallavolikogu liikmele (v.a liikmele, kes on volikogu esimees või alalise komisjoni esimees) volikogu töös osalemise eest tasu 72 eurot volikogu istungil osalemise eest kuus.

Türi Vallavolikogu alalistel komisjonidel on oma töö korraldamiseks õigus kalendriaastas kasutada 250 eurot.

Türi Vallavolikogu alalise komisjoni liikmele hüvitatakse osaliselt komisjoni töös osalemiseks isikliku sõiduautoga tehtud kulu. Hüvitist makstakse 30 senti komisjoni töös osalemiseks tehtud ühe kilomeetri kohta, kuid mitte rohkem kui 100 eurot kalendrikuus. Hüvitis makstakse arvestuslehe ja Türi Vallavolikogu esimehe käskkirja alusel.

Eelarve kulude hulgas on arvestatud Türi valla noortevolikogu kuludeks 2 000 eurot.

01112 Türi Vallavalitsus

Türi Vallavalitsuse kulu sisaldab Türi Vallavalitsuse kui täitevorgani ja Türi Vallavalitsuse kui ametiasutuse tegevustega seotud kulu 768 972 eurot (sh tööjõu- ja majanduskulud).

Vastavalt Türi Vallavolikogu 05. jaanuari 2022 otsusega nr 2 kinnitatud ametiasutuse struktuurile on alates 6. jaanuarist 2022 ametiasutuses 45,25 teenistusk kohta.

Eelarves on arvestatud majanduskuludega ametiasutuse, Türi linnas asuva hoone (Türi linn, Hariduse tänav 3) ning Kabala külas, Oisu alevikus, Kärü alevikus ja Väätsa alevikus asuvate teeninduskeskuste kuludega.

01114 Türi Vallavalitsuse reservfond

Türi valla reservfond on 2023. aastaks planeeritud 80 000 eurot, mida saab kasutada vastavalt kehtestatud korrale.

01330 Muud üldised teenused

Antud tegevusalalt kaetakse pangateenusega (ülekannetega teostamisega ning e-arvete edastamisega pankadesse) seotud kulu, milleks on planeeritud 1000 eurot. Türi Vallavalitsusel on arvelduskontod SEB-s, Swedbankis, LHV-s ning Coop Pangas.

01800 Üldiseloomuga ülekanded valitsussektoris

Liikmemaksude suurused on planeeritud eelduslikult ja seni teadaoleva info alusel 2023 aasta eelarvesse 68 781 eurot.

Hetkel on arvestatud liikmemaksud järgmistele mittetulundusühingutele: Eesti Linnade ja Valdade Liit, Järvamaa Omavalitsuste Liit MTÜ, MTÜ Lõuna-Järvamaa Koostöökogu, MTÜ

Eesti Mõisakoolide Ühendus, Eesti Muusikakoolide Liit, MTÜ Eesti Puhkpillimuusika Ühing, MTÜ Raplamaa Partnerluskogu, MTÜ Türi Spordiklubide Liit.

4.2. Avalik kord ja julgeolek

Avalik kord ja julgeolek real on planeeritud 23 100 eurot, mille hulgas on nii päästeteenuste kui ka muu avaliku korra ja julgeoleku tegevustega seotud kulud.

Tabel 15 avalik kord ja julgeolek tegevusala võrdlus

	2020 eelarve	2020 täitmine	2021 eelarve	2021 täitmine	2022 eelarve	2023 eelarve
Päästeteenused	4 600,00	1 150,00	4 600,00	3 150,00	3 000,00	3 000,00
Muu avalik kord ja julgeolek, sh haldus	32 000,00	27 942,32	31 000,00	20 400,87	20 000,00	20 100,00
KOKKU	36 600,00	29 092,32	35 600,00	23 550,87	23 000,00	23 100,00

03200 Päästeteenused

Päästeteenuste eelarve kulu on planeeritud eraldisena Türi valla eelarvest 3000 eurot mittetulundusühingutele Türi Vabatahtlik Tuletõrje Ühing (Väätsa ja Oisu vabatahtlikud) ning Kärü Tuletõrje Selts, kes panustavad vabatahtlikena kutseliste komandode aitamisele ennetustööde teostamisel ja väljakutsetele reageerimisel.

03600 Muu avalik kord ja julgeolek

Avaliku korra tagamiseks on valla eelarves tegevuskuluna 20 100 eurot, milles on turvafirma G4S ööpäevaringse valveteenuse seadmete kulud, jalgrataste nutiparkimise Bikeep parkla kulud ja tegevustoetuste kulud ning vallavalitsuse sotsiaaltöötajate töökohtadele häirenuppude paigaldamise kulud.

4.3. Majandus

Majanduse tegevusalade real on planeeritud 579 593 eurot, mille hulgas on ettevõtluse, maakorraldamise, muu energia- ja soojamajanduse, maanteetranspordi, transpordikorralduse, turismi, üldmajanduslike arendusprojektide ja muu majanduse kulu. Kulud on jagatud kahe asutuse vahel – Türi Vallavalitsus ja Türi Haldus, kes panustavad majandus tegevusaladesse.

Tabel 16 Majandus tegevusala võrdlus

Tegevusala nimetus	2020 eelarve	2020 täitmine	2021 eelarve	2021 täitmine	2022 eelarve	2023 eelarve
Ettevõtluse arengu toetamine, stardiabi	500,00	293,77	2 000,00	481,26	400,00	5 240,00
Põllumajandus, sh maakorraldus	27 677,48	28 077,34	33 842,18	33 975,62	14 000,00	14 000,00
Maanteetransport, vald	0,00	469,20	0,00	0,00	0,00	7 400,00
Maanteetransport, Türi Haldus	363 105,98	361 551,65	359 131,00	298 575,16	308 763,00	326 273,00
Ühistranspordi korraldus			5 000,00	5 000,00	5 000,00	5 000,00
Turism	2 000,00	1 919,00	500,00	400,00	400,00	2 500,00
Üldmajanduslikud arendusprojektid	25 992,00	36 432,00	43 320,00	0,00	71 984,00	3 000,00
Muu majandus (sh majanduse haldus)	6 945,00	6 236,52	8 190,27	7 766,88	5 000,00	216 180,00
KOKKU	426 220,46	434 979,48	451 983,45	346 198,92	405 547,00	579 593,00

04120 Üldine tööjõupoliitika (ettevõtluse arengu toetamine)

Eelarve reale on planeeritud 5240 eurot. Eelarverealt kaetakse ettevõtlusalaste konkursside ning muude ettevõtjatele suunatud ürituste korraldamisega ja/või osalemisega seotud kulu ning muu ettevõtlusalase tegevusega ja ettevõtlusalase info levitamisega seotud kulu, toetatakse õpilasfirmasid. Kaetakse ettevõtjate ümarlaua ja infopäevade kulud, ettevõtluse soodustamise - koostööprojektide omafinantseerimise kulu. Järvamaa ettevõtlusnädala raames toimub Türi valla ettevõtjatele suunatud infopäev.

04210 Põllumajandus

Eelarve reale on planeeritud 14 000 eurot, mida kasutatakse GIS-programmi arendamiseks, maade mõõdistamiseks ja vormistamiseks.

04510 Maanteetransport

Eelarve reale on planeeritud 333 672 eurot, millest Türi Halduse eelarves 326 272 eurot ja 7400 eurot Türi Vallavalitsuse Jaama tn 8 reisikeskuse hoolduse ja korrashoiu teostamiseks sõlmitud lepingu tarbeks.

04512 Ühistranspordi korraldus

MTÜ Järvamaa Ühistranspordi Keskuse liikmemaks 5000 eurot, liikmemaksu tasutakse kvartalimaksena kvartali viimasel kuul.

04730 Turism

Turismi arendamisega seotud tegevuskulu suuruseks on planeeritud 2500 eurot, mida kasutatakse valda tutvustavate infostendide uuendamiseks, infomaterjalide valmistamiseks, erinevatel üritustel osalemisega seotud kulu katmiseks.

04740 Üldmajanduslikud arendusprojektid

Üldmajanduslike arendusprojektide tegevuskulu on planeeritud 3 000 eurot, milles on kulud roheline valla visiooni loomiseks.

04900 Muu majandus

Muu majanduse eelarves on planeeritud 216 180 eurot ehituse, ehitiste ja maakorraldusega ning muinsuskaitsega seotud ülesannete täitmiseks. Süsteemide ja rajatiste toimimise, kasutamise, ehitamise ja hoolduse kulud.

4.4.Keskkonnakaitse

Keskkonnakaitse tegevusalade real on planeeritud 1 075 860 eurot, mille hulgas on nii jäätmekäitluse, avalike alade puhastamise ja bioloogilise mitmekesisuse tegevustega seotud kulud.

Tabel 17 Keskkonnakaitse tegevusala võrdlus

	2020 eelarve	2020 täitmine	2021 eelarve	2021 täitmine	2022 eelarve	2023 eelarve
Jäätmekäitus, vald	15 096,37	15 197,03	10 513,00	8 010,64	125 772,00	13 852,00
Jäätmekäitus, Türi Haldus	134 891,00	152 619,99	146 430,00	155 182,97	144 436,00	123 000,00
Avalike alade puhastus, Türi Haldus	369 856,00	336 803,12	546 665,00	683 363,40	552 000,00	503 000,00
Heitveekäitus, Türi Haldus	10 200,00	11 283,64	9 100,00	451,32	5 100,00	5 000,00
Bioloogiline mitmekesisus, vald	25 000,00	849,96	0,00	289,31	0,00	1 000,00
Bioloogiline mitmekesisus, Türi Haldus	250 734,00	247 859,83	280 891,00	260 971,37	276 400,00	430 000,00

KOKKU	805 777,37	764 613,57	993 599,00	1 108 269,01	1 103 708,00	1 075 852,00
--------------	-------------------	-------------------	-------------------	---------------------	---------------------	---------------------

Türi valla 2023. aasta eelarve keskkonnakaitse kuludest kaetakse jäätme- ja heitveekäitluse, avalike alade puhastamise ja bioloogilise mitmekesisuse kulud. Kulud on jagatud kahe asutuse vahel – Türi Vallavalitsus ja Türi Haldus.

05100 Jäätmekäitlus

Jäätmekäitluse tegevuskulu 2023. aastal on 136 852 eurot. Jäätmekäitluse tegevuskulus on planeeritud jäätmekäitluse korraldamisega (sh jäätmepunktide ja konteinerite teenindamine), veekogude puhastamise, Türi jäätmejaama opereerimise ja Türi valla jäätmevaldajate registri pidamisega seotud kulud. Tegevusala eelarves on Türi Vallavalitsuse kulu 13 852 eurot ja Türi Halduse kulu on 123 000 eurot.

05101 Avalike alade puhastus

Avalike alade puhastuse kuludeks on planeeritud 503 000 eurot Türi Haldusele. Avalike alade puhastuse alla on planeeritud kulud aastaringseks teede ja tänavate puhastuseks, sh teede ja tänavate puhastus koos prahi äraveo ja kastmisega ning talvel lume ära veoks. Väljakute, turgude, parkide puhastamine ja sealt igat tüüpi jäätmete kogumine ning nende transport puhastamise kohta.

05200 Heitveekäitlus

Heitveekäitluse eelarves on 5000 eurot Türi Haldusele heit- ja sadevee käitlusega seotud jooksvateks kuludeks.

05400 Bioloogilise mitmekesisuse ja maastiku kaitse

Bioloogilise mitmekesisuse ja maastiku kaitse tegevuskuludest 431 000 eurot, millest Türi Vallavalitsuse eelarves 1000 eurot veeproovide teostamiseks ja Türi Halduse eelarves 430 000 eurot parkide korrastamise ning haljasalade hooldamisega seotud kuludeks.

4.5. Elamu- ja kommunaalmajandus

Elamu- ja kommunaalmajanduse tegevusalade real on planeeritud 648 013 eurot, mille hulgas on elamumajanduse, veevarustuse ja kalmistute tegevustega seotud kulud.

Tabel 18 Elamu- ja kommunaalmajandus tegevusala võrdlus

	2020 eelarve	2020 täitmine	2021 eelarve	2021 täitmine	2022 eelarve	2023 eelarve
Elamumajanduse arendamine	122 770,00	121 627,38	161 300,00	156 195,31	11 300,00	36 500,00
Veevarustus, vald	9 432,00	9 432,00	0,00	0,00	7 269,00	53 269,00
Veevarustus, Türi Haldus	5 000,00	1 393,87	5 000,00	2 684,66	5 000,00	5 000,00
Tänavavalgustus, Türi Haldus	154 319,00	174 680,38	170 410,00	179 017,52	146 702,00	331 070,00
Kalmistud, vald	4 554,00	4 553,36	4 554,00	4 553,36	4 760,00	800,00
Kalmistud, Türi Haldus	36 185,00	36 432,82	45 311,00	34 716,78	31 241,00	43 391,00
Hulkuvate loomadega seotud tegevus, Türi Haldus	13 029,60	20 143,93	16 840,00	20 448,72	14 340,00	12 000,00
Muu elamu- ja kommunaalmajandus, vald	0,00	1 200,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Muu elamu- ja kommunaalmajandus, Türi Haldus	112 791,00	111 248,98	92 735,00	143 620,53	127 951,00	123 133,00
Türi Kommunaalasutus	3 793,00	3 969,80	3 992,00	3 782,84	4 178,00	4 960,00

Türi Haldus	89 661,00	89 255,53	103 232,00	103 772,72	109 974,00	272 284,00
KOKKU	551 534,60	573 938,05	603 374,00	648 792,44	462 715,00	882 407,00

06100 Elamumajanduse arendamine

Elamumajanduse arendamise eelarves on planeeritud 36 500 eurot, millest korteriühistute nõustamise toetuseks 6 500 eurot ja Päästeameti toetus „Kodud tuleohutuks“ 10 000 eurot ja eterniidi kogumisega seotud kuludeks 20 000 eurot.

06300 Veevarustus

Tegevusalale on planeeritud eelarves 5000 eurot Türi Haldusele avalikest veevõtukohtadest vee võtmise kuludeks.

06400 Tänavavalgustus

Tänavavalgustuse eelarves on planeeritud 331 070 eurot, tänavavalgustuse haldamisega seotud kuludeks ja energeetiku töötasu.

06605 Muud elamu- ja kommunaalmajanduse tegevus

0660510 Kalmistud

Tegevusalale on eelarves planeeritud 44 191 eurot, millest Türi Vallavalitsuse eelarves 800 eurot Türi valla kalmistute andmebaasi Haudi rendi kuludeks ja Türi Halduse eelarves 43 391 eurot, millest kaetakse hallatavate kalmistute Saunametsa, Kõrgessaare, Kesklinna ja Kärü kalmistute majandamiskulud ning kalmistuhooldejate personalikulud.

0660511 Hulkuvate loomadega seotud tegevus

Türi Halduse eelarves on planeeritud 12 000 eurot hulkuvate loomade püüdmiskulude ja loomade varjupaikadesse vastuvõtu ja seal hooldamise ning varjupaika toimetamise kulud.

0660512 Muu elamu – ja kommunaalmajandus

Türi Halduse eelarves on planeeritud 123 133 eurot hallatavate hoonete ja ruumide kuludeks (sh Türi linnas Viljandi tänav 13b, F. J. Wiedemanni tänav 1, Viljandi tänav 20a) ja mujal määratlemata Türi valla objektide hooldus-, remondi- ja ülalpidamis- ja personalikuludeks.

0605513 Türi Kommunaalasutus

Eelarvesse on planeeritud 4 960 eurot direktori ametikoha personali- ja bürookuludeks.

0605514 Türi Haldus

Türi Halduse kuludeks on planeeritud 272 284 eurot asutuse majandamis- ja personalikuludeks.

4.6. Tervishoid

Tervishoid tegevusalade reale on planeeritud 12 00 eurot, mille hulgas on meditsiiniteenuste ja tervishoiu tegevustega seotud kulu.

Tabel 19 Tervishoid tegevusala võrdlus

	2020 eelarve	2020 täitmine	2021 eelarve	2021 täitmine	2022 eelarve	2023 eelarve
Türi tervisekeskus	20 000,00	17 288,32	9 421,39	9 421,39	9 000,00	9 000,00
Muud üldmeditsiiniteenuste kulud	500,00	0,00	500,00	500,00	500,00	0,00
Kärü perearstikeskus	1 500,00	0,00	1 500,00	1 500,00	1 500,00	1 500,00
Väätsa perearstikeskus	1 500,00	0,00	1 863,48	1 632,46	1 500,00	1 500,00
Üldhaigla teenused	7 844,00	7 315,34	9 000,00	7 151,11	10 000,00	0,00

Muu tervishoid, sh tervishoiu haldamine	1 000,00	52,77	0,00	0,00	1 000,00	0,00
KOKKU	32 344,00	24 656,43	22 284,87	20 204,96	23 500,00	12 000,00

07210 Üldmeditsiiniteenused

Eelarves on planeeritud toetused OÜ Türi Tervisekeskuse, Kärü ja Väätsa perearstile, millest OÜ Türi Tervisekeskusele kuni 9000 eurot ja Kärü ja Väätsa perearste kokku 3000 eurot.

4.7. Vabaaeg, kultuur ja religioon

Vabaaeg, kultuur ja religioon tegevusalade reale on planeeritud 2 365 071 eurot, mille hulgas on spordi, kultuuri ja muu vabaja tegevustega seotud kulud.

Tabel 20 Vabaaeg, kultuur, religioon tegevusala võrdlus

	2020 eelarve	2020 täitmine	2021 eelarve	2021 täitmine	2022 eelarve	2023 eelarve
Toetus spordiorganisatsioonidele	326 000,00	327 242,38	426 125,00	426 125,00	452 745,00	511 656,00
Sporditegevusega seotud toetused, kolmas sektor	0,00	0,00	0,00	0,00	10 000,00	10 000,00
Ujula kasutamine	97 901,99	97 901,99	110 000,00	110 000,00	115 000,00	125 000,00
Muud sporditegevusega seotud kulu	26 417,77	24 186,24	977,84	1 230,82	0,00	1 000,00
Väätsa Tervisekompleks	85 297,00	90 016,06	0,00	0,00	0,00	0,00
Muud noorsootööga seotud kulu			14 000,00	14 000,00	16 000,00	18 500,00
Türi Noortekeskus	251 925,50	231 241,94	173 153,00	157 210,26	177 661,00	209 732,00
Türi Noortekeskus, Türi loomemaja	0,00	0,00	70 800,00	53 098,78	57 863,00	79 420,00
Türi Noortekeskus, Türi Perepesa	0,00	0,00	92 975,60	78 202,99	91 215,00	105 967,00
Vaba aja üritused	42 600,00	37 914,52	59 405,69	59 823,73	59 400,00	86 000,00
Türi Raamatukogu	272 183,00	259 414,53	278 282,00	279 682,03	292 249,00	315 784,00
Türi Kultuurikeskus	534 875,00	479 168,31	583 046,70	546 027,43	591 109,00	755 645,00
MTÜ Eesti Ringhäälingumuuseum	9 720,00	9 720,00	9 000,00	9 000,00	9 000,00	10 200,00
Eesti Jalgrattamuuseum	3 000,00	3 000,00	3 000,00	3 000,00	0,00	0,00
Türi Muuseum	45 391,00	40 750,77	48 662,00	46 515,84	51 959,00	63 487,00
Muinsuskaitse	9 080,00	7 230,72	7 000,00	7 000,00	8 500,00	6 500,00
Ringhäälingu- ja kirjastamisteenused	48 880,00	48 880,00	46 000,00	45 502,00	50 000,00	56 000,00
Muu vaba aeg, kultuur, religioon, sh haldus	3 000,00	2 881,49	4 000,00	3 791,05	4 000,00	10 180,00
KOKKU	1 756 271,26	1 659 548,95	1 926 427,83	1 840 209,93	1 986 701,00	2 365 071,00

08102 Sport

Sporditegevuse eelarves on planeeritud MTÜ Türi Spordiklubide Liit (edaspidi *TSKL*) sporditegevuse toetamiseks 511 656 eurot, Paide-Türi Rahvajooksu korraldamiseks 10 000 eurot, Türi Arengu Sihtasutus (edaspidi Türi Ujula) tegevuseks 125 000 eurot ja sportlaste tunnustamiseks 1000 eurot.

Türi Ujula tegeleb Türi valla kooliõpilastele ja lasteaia lastele ujumise algõpetuse andmisega, lastele ja noortele ujumistreeningute läbiviimisega ning Türi Kevade Kooli õpilastele ja Türi Päevakeskuse klientidele ujumise ja vee(spordi)teraapia osutamisega.

Türi Spordiklubide Liit (TSKL) korraldab vastavalt sõlmitud koostöölepingule Türi vallas sporditegevust, sh spordikooli treenerite töö tasustamist, õppe-treeningtööd ning spordiürituste ja -võistluste korraldamist. TSKLi kuulus 2022. aastal 21 spordiklubi ja liidul on 9 liikmeline juhatus. TSKLi hallata on erinevad spordirajatised, täpsema info saab TSKLi [kodulehelt](#).

08107 Noorsootöö ja noortekeskused

Eelarves on planeeritud noorsootöö korraldamiseks 413 619 eurot.

0810703 Muud noorsootööga seotud kulud

Eelarves on planeeritud õpilasmaleva korraldamise kulud 18 500 eurot majanduskuludeks, millest personalikulud on arvestatud alampalga alusel.

0810704 Türi Noortekeskus

Türi Noortekeskuse töö korraldamiseks on planeeritud 209 732 eurot majandus- ja personalikuludeks.

Türi Noortekeskust külastab iga päev keskmiselt 70 noort, lisaks on alla 6 aastased lapsed, kes erinevates treeningutes osalevad. Noortekeskus teeb ka mobiilset noorsootööd teistes valla piirkondades: korraldab laagreid, tegevus- ja teabepäevi ning on abiks kultuuri- ja spordiseltsidel erinevate sündmuste korraldamisel. Noortekeskusele lisaks asuvad noortetoad Väätsal, Kärus ja Oisus.

0810706 Türi Noortekeskus, Türi loomemaja

Loomemaja eelarves on 79 420 eurot majandus- ja personalikuludeks.

Türi Noortekeskuse eestvedamisel alustati 2021. a Türi loomemaja tegevusega, et tagada hea tasemega huviringide ja motiveeritud juhendajate olemasolu ja teenuste kättesaadavus Türi valla elanikele. Loomemajas on planeeritud avada kokku 10 kuni 12 ringi ja eesmärgiks on pakkuda kõigile Türi valla elanikele võimalust tutvuda kaunite kunstidega ja oma oskusi arendada ning tunda rõõmu ja rahulolu isetegemisest.

0810707 Türi Noortekeskus, Türi Perepesa

Perepesa eelarves on planeeritud 105 967 eurot majandus- ja personalikuludeks.

Koostöös SA Lapse Heaolu Arengukeskus avati 2019. aasta septembris vanemlust toetav pere- ja ennetustöökeskus Perepesa, mis osutab nõustamisteenuseid (sh psühholoogi teenuseid), korraldab koolitusi ja pakub mängutoa kasutamise võimalust. Perepesa korraldab vanemlusprogrammide lisaks ka temaatilisi koolitusi, loenguid vanematele ja toitumisalaseid koolitusi.

08109 Vaba aja tegevused

Vaba aja tegevuste eelarves on planeeritud 86 000 eurot milles on ülevallaliste kultuuriürituste toetamise ja korraldamisega (sh Õunafestival, Perefestival, Cellofest, aasta tegu ja tegija tunnustamine, valla aukodaniku ja aumärkide saajate tunnustamine, vallavanema vastuvõtt vallas sündinud beebidele ja nende vanematele, Kevadfestival, Rapla Kirikumuusika Festival Käru kirikus) seotud kulud. Samuti kasutatakse muuks kultuuritöö korraldamiseks ja kultuuritöö edendamiseks (juubelid, tähtpäevad, mälestusüritused, kultuurialane koostöö, kultuuritöötajate nõupidamised ja tunnustamine, reklaamkandjatel info uuendamine, osalemine välisprojektides, valla meenete ostmine).

Eelarvereaal on 28 000 eurot, millest eraldatakse toetusi III sektorile seltsitegevuse korraldamiseks vallavolikogu kehtestatud korra alusel. Toetusi jagatakse külaliikumise objektidega seotud kulu ning muu seltsitegevuse korraldamisega seotud kuludeks

(mittetulundusühingute tunnustamine, konkursi „Aasta küla“ korraldamisega seotud kulu, väljaspool valda toimuvatel valdkondlikel sündmustel osalemisega seotud kulu, nõupidamiste korraldamine, külavanemate toetus jms) ja muud toetused mittetulundusühingutele (sh MTÜ Eesti Jalgrattamuuseum ja Kärude kändade muuseum).

08201 Raamatukogud

0820102 Türi Raamatukogu

Türi Raamatukogu eelarves on planeeritud 315 784 eurot majandus- ja personalikuludeks. Türi Raamatukogu struktuuriüksused asuvad Türi linnas, Oisu, Väätsa ja Kärude alevikes, Laupa, Kabala ja Kahala külates.

Kõigis Türi valla raamatukogu struktuuriüksustes asub avalik internetipunkt. Raamatukogu tegevus on muutunud oluliselt nähtavamaks, lisaks tavapärasele raamatute laenutamisele on raamatukogust saanud ka erinevate sündmuste toimumise koht – korraldatakse kohtumisi kirjanikega, reisimuljete õhtuid, lastele põnevaid laupäevahommikusi raamatukogutunde jne.

08202 Rahvakultuur

0820201 Türi Kultuurikeskus

Türi Kultuurikeskuse eelarves on planeeritud 755 645 eurot majandus- ja personalikuludeks. Türi Kultuurikeskuse struktuuriüksused asuvad Türil, Oisus, Kabalas, Väätsal ja Kärus. Eelarves on planeeritud rahvakultuurikollektiivide juhendajatele makstav töötasu.

Türil tegutseb kaks galeriid. Kultuurikeskuse I korrusel eksponeeritakse professionaalset kunsti. Galerii tegevus on pälvinud üleriigiliselt nimekate kunstnike poolt heakskiidu ja siia tullakse hea meelel oma kunsti eksponeerima, aasta-aastalt kasvab külastajate arv. Väga tähelepanuväärne on, et näitusi külastavad ka kunstiõpetajad koos õpilastega. Võimalusel toetab kultuurikeskus kunstnikke transpordiga. Galerii tegevust on toetanud kultuuriministerium ja kultuurkapital, kuigi aasta-aastalt läheb toetuse saamine raskemaks. II korruse galeriid kasutavad taidluskunstnikud. Edukalt korraldatakse näitusi ka Kärus rahvamajas.

Kultuurikeskus tegeleb programmiga „Kino maale“, uusi Eesti filme näidatakse kõikides rahvamajades. Suurenenud on koostöö teatrite ja kontsertorganisatsioonidega. Tehakse koostööd Eesti Kontserdi ja Uus Kontserdiga projektis „Muusika Eestimaa“.

08203 Muuseumid

Tegevusala eelarves on planeeritud 73 687 eurot, millest kaetakse mittetulundusühingu Eesti Ringhäälingumuuseumi liikmemaks 10 200 eurot ning Türi Muuseumi tegevuskulu 63 487 eurot.

0820304 Türi Muuseum

Türi Muuseumi eelarves on planeeritud 63 487 eurot majandus- ja personalikuludeks.

Türi Muuseum vahendab kaunite koduaedade külastusi ja giiditeenust. Aasta jooksul viiakse läbi erinevaid üritusi: loengud, rahvakalendri tähtpäevade tähistamisi, õhtuseid jalutuskäike giidiga Türi vallas ja korraldatakse erinevaid töötube.

08207 Muinsuskaitse

Eelarves on planeeritud 6500 eurot mittetulundusühingu EELK Türi Püha Martini Kiriku valduses oleva Türi Kiriku kui muinsuskaitse objekti säilitamise ja haldamisega seotud kulud.

08300 Ringhäälingu- ja kirjastamisteenused

Eelarves on planeeritud sihtotstarbeline eraldis 56 000 eurot Türi Arengu Sihtasutusele ajalehe Türi Rahvaleht väljaandmiseks ja tasu reklaami eest Kesk-Eesti Tre raadios.

Ajalehte Türi Rahvaleht antakse välja üks kord kuus ja ajaleht jõuab kõikidesse Türi valla postkastidesse.

08600 Muu vabaaeg, kultuur, sport

Tegevusalale on planeeritud valla esinduskulud summas 10 180 eurot, mille hulka kuuluvad välissuhted (vallavolikogu ja vallavalitsuse välislähetused), väliskülaliste vastuvõtmise kulud ja meened valla esindamiseks. Eelarves on ka Euroopa Liidu väikelinnade Ühenduse *Douzelage* liikmemaksu tasumise 350 eurot ja rahvusvahelise võrgustiku *Innovation Circle Network* liikmemaks 330 eurot kulud.

4.8. Haridus

Haridus tegevusalade reale planeeritud 11 722 321 eurot, mille hulgas on hariduse pakkumisega seotud tegevuste kulud.

Tabel 21 Hariduskulud tegevusala võrdlus

	2020 eelarve	2020 täitmine	2021 eelarve	2021 täitmine	2022 eelarve	2023 eelarve
Osalus teiste omavalitsuste lasteaedade kuludes	107 000,00	101 652,16	112 883,00	112 882,32	100 000,00	100 000,00
Retla-Kabala Kool, lasteaed	272 014,81	269 791,58	310 225,75	298 737,91	357 177,00	452 255,00
Käru Põhikool, lasteaia rühm	117 630,30	119 330,22	109 188,53	107 132,84	119 323,00	145 683,00
Väätsa Lasteaed Paikäpp	317 849,40	315 341,98	349 450,30	339 629,09	358 142,00	514 834,00
Türi Lasteaed	1 514 100,67	1 437 569,52	1 596 001,34	1 494 819,39	1 573 381,00	2 100 085,00
Osalus teiste omavalitsuste põhikoolide ja üldkeskhariduse kuludes	77 000,00	75 635,70	130 000,00	119 458,55	120 000,00	140 000,00
Laupa Põhikool, vald	154 480,43	151 444,61	210 964,01	206 070,94	188 123,00	256 697,00
Laupa Põhikool, riik	390 658,00	387 950,60	372 553,00	367 768,24	437 947,00	553 473,00
Retla-Kabala Kool, vald	247 850,57	239 354,10	267 751,84	266 981,72	237 621,00	374 419,00
Retla-Kabala Kool, riik	399 936,00	378 699,05	393 932,00	396 943,67	504 884,00	532 678,00
Türi Põhikool, vald	659 592,79	634 233,93	728 520,57	625 798,46	823 115,00	813 472,00
Türi Põhikool, riik	1 185 888,00	1 194 117,75	1 125 350,00	1 190 197,56	1 209 282,00	1 553 767,00
Türi Kevade Kool, vald	74 624,96	72 390,88	78 158,88	78 566,76	39 916,00	71 155,00
Türi Kevade Kool, riik	169 317,00	147 887,00	139 185,00	127 509,05	153 394,00	194 042,00
Käru Põhikool, vald	137 167,50	117 379,63	162 508,70	147 900,92	102 568,00	190 752,00
Käru Põhikool, riik	223 058,00	245 659,04	228 939,00	237 244,73	288 543,00	230 206,00
Väätsa Põhikool, vald	221 725,05	178 669,54	215 814,22	211 418,08	197 724,00	254 060,00
Väätsa Põhikool, riik	366 330,00	371 258,29	378 068,00	389 752,51	432 409,00	489 227,00
Türi Ühisgümnaasium, vald	0,00	0,00	314 233,61	287 447,06	435 692,00	577 398,00
Türi Ühisgümnaasium, riik	0,00	64 981,09	1 175,00	114 964,84	40 088,00	42 483,00
Türi Ühisgümnaasium vald - EI KASUTA	272 462,66	119 249,02	0,00	0,00	0,00	0,00
Türi Ühisgümnaasium, riigiõpetajad	419 629,00	360 742,97	432 470,00	331 093,77	342 616,00	324 109,00
Osalus teiste omavalitsuste gümnaasiumite kuludes - EI KASUTA	58 100,00	59 065,91	0,00	0,00	0,00	0,00
Kutseharidus	112,28	112,28	0,00	0,00	0,00	0,00
Osalemine huvihariduse kuludes	230 127,00	223 717,49	212 401,00	178 775,48	174 594,00	175 000,00
Türi Muusikakool	409 203,84	400 240,02	402 057,00	395 249,35	412 311,00	542 111,00
Õpilasveo eriliinid, vald	110 445,00	106 681,19	115 000,00	119 287,12	125 000,00	161 000,00
Õpilasveo eriliinid, Türi Haldus	22 045,00	16 992,43	19 545,00	17 626,82	25 501,00	33 648,00
Koolitoit Käru Põhikool, vald	19 460,43	19 931,64	19 530,75	19 126,48	20 190,00	39 301,00
Koolitoit Käru Põhikool, riik	9 100,00	9 100,00	8 575,00	8 575,00	8 050,00	5 075,00
Koolitoit Laupa Põhikool, vald	28 199,28	31 218,03	33 083,98	33 847,09	37 445,00	43 420,00
Koolitoit Laupa Põhikool, riik	21 875,00	21 875,00	20 650,00	20 650,00	20 125,00	26 390,00

Türi valla 2023. aasta eelarve seletuskiri I lugemisele

Koolitoit Retla-Kabala Kool, vald	49 558,83	37 662,50	42 956,29	39 074,15	43 578,00	61 256,00
Koolitoit Retla-Kabala Kool, riik	18 016,00	18 016,00	17 150,00	17 097,61	17 150,00	16 275,00
Koolitoit Türi Põhikool, vald	53 139,00	25 580,74	113 467,73	97 870,29	123 094,00	134 506,00
Koolitoit Türi Põhikool, riik	85 575,00	85 575,00	84 525,00	79 966,58	86 625,00	93 800,00
Koolitoit Türi Ühiskümnaasium, vald	58 499,88	57 922,74	38 895,33	41 878,13	40 280,00	56 417,00
Koolitoit Türi Ühiskümnaasium, riik	24 500,00	24 496,53	23 800,00	23 751,41	25 550,00	19 250,00
Koolitoit Türi Kevade Kool, vald	11 924,10	9 885,69	12 450,31	12 420,28	12 037,00	25 622,00
Koolitoit Türi Kevade Kool, riik	1 934,00	1 934,00	1 750,00	1 750,00	1 925,00	2 275,00
Koolitoit Väätsa Põhikool, vald	25 931,93	24 374,41	25 737,82	28 167,13	26 500,00	22 993,00
Koolitoit Väätsa Põhikool, riik	26 775,00	26 775,00	25 725,00	25 782,41	26 250,00	26 950,00
Õmaja Retla-Kabala Kool, Oisu õppehoone	74 748,00	68 446,01	64 915,00	64 062,79	68 575,00	86 741,00
Õmaja Türi Kevade Kool	58 635,00	57 613,49	58 141,00	59 763,00	59 390,00	64 275,00
Osalemine teiste omavalitsuste õmaja kuludes	1 000,00	560,00	0,00	800,00	0,00	0,00
Muu haridus, sh hariduse haldus	34 697,00	34 575,88	25 591,00	24 542,84	57 186,00	175 221,00
KOKKU	8 761 916,71	8 345 690,64	9 023 319,96	8 762 382,37	9 473 301,00	11 722 321,00

09110 Alusharidus

Vastavalt Türi Vallavolikogu 28. detsembri 2017 määrusele nr 14 on lasteaiaõpetaja töötasu alammäär täistööajaga töötamisel alates 2019. a 1. jaanuarist vähemalt 90% ning magistrikaadiga või sellega võrdsustatud tasemega lasteaiaõpetajal vähemalt 100% üldhariduskooli õpetaja töötasu alammäärast.

Tabel 22 Laste arv lasteaedades 10. novembri seisuga 2017 – 2022

	2017 november	2018 november	2019 november	2020 november	2021 november	2022 november
Türi Lasteaed	304	293	323	332	323	357
Retla-Kabala Kooli lasteaed	66	53	51	52	55	52
Käru Põhikooli lasteaed	27	21	24	23	21	20
Väätsa Lasteaed Paikäpp	65	60	62	66	70	65
Kokku	462	427	460	473	469	494

0911001 Osalus teiste omavalitsuste lasteaedade kuludes.

Tegevusalale on planeeritud 100 000 eurot, keskmiseks kohatasuks on planeeritud 378 eurot.

Eelarverealet kaetakse teiste omavalitsuste lasteaedade kulu, kus käivad Türi valla rahvastikuregistris olevad lapsed. Kohatasu suuruse kehtestab lasteaia asukohajärgne omavalitsus.

Türi vallast käib seisuga 10. november 2022 väljapoole valda teistes omavalitsuste lasteaedades 29 last (Eesti Hariduse Infosüsteem - EHIS).

Tabel 23 Lapsed teistes omavalitsustes

linn/vald	lapsi
Järva vald	2
Kehtna vald	1
Kiili vald	1
Mulgi vald	1
Paide linn	9

Põhja-Pärnumaa vald	4
Põhja-Sakala vald	2
Põlva vald	1
Rapla vald	1
Tallinn	4
Tartu linn	2
Viljandi vald	1
KOKKU	29

0911002 Retla – Kabala Kool, lasteaed

Retla-Kabala Kooli lasteaia eelarves on planeeritud 452 255 eurot majandus- ja personalikuludeks.

Retla-Kabala Kool on kool-lasteaed, mis tegutseb Oisu alevikus ja Kabala külas, kokku kolmes tegevuskohas. Lasteaiaid tegutsevad nii Oisus kui ka Kabalas. Lasteaia rühmi on 4 ning nendes on lapsi 55.

0911003 Kärü Põhikool, lasteaed

Kärü Põhikooli eelarves on planeeritud 145 683 eurot majandus- ja personalikuludeks.

Kärü Põhikooli majas on 2-rühmaline lasteaed ja 6-klassiline põhikool. Lapsi on 2022. aasta novembri seisuga 21. Sõimerühmas 6 last ja liitrühmas 15 last.

0911005 Väätsa Lasteaed Paikäpp

Väätsa Lasteaia eelarves on planeeritud 514 834 eurot majandus- ja personalikuludeks.

Väätsa Lasteaed Paikäpp on 4 rühma ja lapsi on 2022. aasta novembri seisuga 71 last (sh sõimerühmas 14 last). Väätsa Lasteaia Paikäpp on basseini, mis renoveeriti 2014. aastal ja kasutatakse 2 korda nädalas lasteaia laste ujumistundide läbiviimiseks. 2022 aastal renoveeriti viies rühmaruum vana raamatukogu pinnast, mis annab võimaluse avada üks uus rühm.

Väätsa Lasteaed kuulub Tervist Edendavate Lasteaedade võrgustikku, mille eesmärk on väärtustada tervena olemise vajalikkust ja osata teha vahet tervislikel ja mitte tervislikel eluharjumustel.

0911009 Türi Lasteaed

Türi Lasteaia eelarves on planeeritud 2 100 085 eurot majandus- ja personalikuludeks.

Türi Lasteaed tegutseb kolmes majas: Kokku on lapsi 357. Kesklinna majas on 12 õpperühma Lokuta majas 4 rühma ja Türi-Alliku majas 4 rühma. Alates 1. septembrist 2022. aastal on lasteaia 6 sõimerühma, neist 4 Kesklinna majas, 1 Lokutal ja 1 Türi-Allikul. Ühe õpetaja süsteemis töötab 10 rühma.

Türi Lasteaed on liitunud Tervist Edendavate Lasteaedade ja Tervist Edendavate Töökohtade võrgustikega. Lisaks plaanitakse õppe- ja kasvatustöö rikastamiseks osaleda jätkuvalt erinevates projektides (Harno, PRIA, KIK jm), milleks on eelarvesse ka ette nähtud vahendid omaosaluse katmiseks.

09212 Põhi- ja üldkeskharidus

Kajastatakse kõikide üldhariduskoolide (algkoolid, põhikoolid, gümnaasiumid, täiskasvanute gümnaasiumid) kõik kulud, va 10.-12. klassi õpetajate töötasu. Siin kajastatakse ka lasteaedkoolide kooli osa kulud, samuti kajastatakse siin teistelt valdadelt ja linnadelt ostetud koolitusteenus põhi- ja üldkeskhariduse omandamise eest.

Tabel 24 Õpilaste arv 10. novembri 2017 - 2022

	2017 november	2018 november	2019 november	2020 november	2021 november	2021 november
Türi Põhikool	497	495	493	484	497	536
Türi Ühisgümnaasium	149	148	166	153	161	128
Türi Kevade Kool	14	12	11	10	11	12
Laupa Põhikool	105	116	125	118	115	117
Retla-Kabala Kool	91	98	104	99	96	93
Käru Põhikool	54	58	55	50	43	29
Väätsa Põhikool	127	155	153	149	150	154
Kokku	1 037	1 082	1 107	1 063	1 073	1 069

0921201 Osalus teiste omavalitsuste põhi- ja üldkeskhariduse kuludes

Eelarves on planeeritud 140 000 eurot. Vastavalt Türi Vallavolikogu 28. detsembri 2017 otsusele nr 83 osaleb Türi vald teiste omavalitsuste munitsipaalkoolide tegevuskulude katmises proportsionaalselt selles koolis õppivate õpilaste arvuga, kelle rahvastikuregistri järgne elukoht asub Türi valla haldusterritooriumil. Türi vald lähtub tegevuskulu katmisel Vabariigi Valitsuse poolt igaks eelarveaastaks kehtestatud õppekoha tegevuskulu piirmäärast ühe kuu kohta. Piirmäärast suuremat tegevuskulu tasutakse õpilaste puhul, kes õpivad põhikooli ja gümnaasiumiseaduses § 51 lõike 1 punktides 5 – 12 sätestatud haridusliku erivajadusega õpilaste klassides. Türi vald ei sõlmi teiste omavalitsustega munitsipaalkooli tegevuskulu katmises osalemiseks lepinguid, vaid lähtub käesolevast otsusest.

2023. aastaks on kehtestatud õppekoha tegevuskulu piirmääraks 99 eurot vastavalt Vabariigi Valitsuse määrusele.

Eesti Hariduse infosüsteemi andmetel õpib seisuga 10. november 2022 väljaspool Türi valla haridusasutusi põhikooli kooliastmes kokku 112 õpilast ja gümnaasiumis kokku 9 õpilast. Nendest riigikoolides 87 õpilast ja erakoolides 13 ja munitsipaalkoolis 109 õpilast.

Tabel 25 Õpilased omavalitsuste lõikes

Maakond	vald/linn	õpilasi põhikoolis	Õpilasi gümnaasiumis
Harju maakond	Anija vald	2	
Harju maakond	Rae vald	1	
Harju maakond	Tallinn	6	8
Ida-Viru maakond	Narva-Jõesuu linn	1	
Jõgeva maakond	Jõgeva vald	4	1
Jõgeva maakond	Põltsamaa vald	3	
Järva maakond	Järva vald	4	
Järva maakond	Paide linn	45	38
Lääne maakond	Lääne-Nigula vald		1
Lääne-Viru maakond	Rakvere linn	1	1
Põlva maakond	Räpina vald	1	
Pärnu maakond	Häädemeeste vald		1
Pärnu maakond	Põhja-Pärnumaa vald	1	1
Pärnu maakond	Pärnu linn	3	4

Pärnu maakond	Tori vald	1	
Rapla maakond	Kehtna vald	5	4
Rapla maakond	Rapla vald	10	2
Tartu maakond	Kambja vald		1
Tartu maakond	Nõo vald		6
Tartu maakond	Tartu linn	6	6
Valga maakond	Otepää vald		1
Viljandi maakond	Mulgi vald	1	
Viljandi maakond	Põhja-Sakala vald	14	2
Viljandi maakond	Viljandi linn	1	19
Viljandi maakond	Viljandi vald	2	
Võru maakond	Võru vald		1
		112	97

0921202 Laupa Põhikool

Eelarvesse on planeeritud tegevuskuludeks 810 170 eurot, sellest valla vahendeid ja riigivahendeid eurot.

Laupa Põhikool on mõisakool. Koolis on 9 klassikomplekti, kus õpib 117 õpilast, kelle hulgas on ligikaudu 12% haridusliku erituge vajavaid õpilasi. Koolis tegutseb kokku 10 huviringi, sh koorid, ansamblid, rahvatants, näitering, robotika, puutöö ja TORE.

0921203 Retla – Kabala Kool

Eelarvesse on planeeritud tegevuskuludeks 907 097 eurot, sellest valla vahendeid ja riigivahendeid eurot.

Retla-Kabala Kool on kool-lasteaed, mis tegutseb kolmes eraldi hoones. Põhikooli I-III kooliastme tegutsemiskoht on Oisu alevikus, põhikooli I ja II kooliastme tegutsemiskoht on Kabala külas. Lisaks tegutseb Oisus põhikooliga samas majas ka kooli õpilaskodu. Koolis õpib 93 õpilast, kelle hulgas on ligikaudu 17% haridusliku erituge vajavaid õpilasi. Koolis tegutseb kokku 25 huviringi, sh robotika, käsitööring, ansamblid, puutöö, loodus-, spordi- ja tantsuringid.

0921204 Türi Põhikool

Eelarvesse on planeeritud tegevuskuludeks 2 367 239 eurot, sellest valla vahendeid ja riigivahendeid eurot.

Valla suurimas põhikoolis õpib 536 õpilast, kelle hulgas on ligikaudu 6% haridusliku erituge vajavaid õpilasi. Klassikomplekte on 33, nendest tavaklasse 27. Koolis 25 huviringi, sh keraamika, robotika, ansamblid, laulu- ja spordiring.

0921205 Türi Kevade Kool

Eelarvesse on planeeritud tegevuskuludeks 265 197 eurot, sellest valla vahendeid ja riigivahendeid eurot.

Koolis õpib 12 haridusliku erivajadusega õpilast 4 liitklassis– kolme klassi õpilased õpivad toimetuleku õppekava alusel ja ühe klassi õpilased hooldusõppe õppekava järgi.

Türi Kevade Kool on üldhariduskool, mis loob võimalused põhihariduse omandamiseks ja koolikohustuse täitmiseks intellektipuudega õpilastele, kes nõustamiskomisjoni soovitusel ja

vanema nõusolekul õpivad toimetuleku- või hooldusõppes, võimalus on õppida ka lihtsustatud õppekaval.

0921206 Kärü Põhikool

Eelarvesse on planeeritud tegevuskuludeks 420 958 eurot, sellest valla vahendeid ja riigivahendeid eurot.

Kärü Põhikooli majas on lasteaed ja 6-klassiline põhikool. Koolis õpib 29 õpilast, kelle hulgas on ligikaudu 28% haridusliku erituge vajavaid õpilasi. Koolis 9 huviringi, sh keraamika, robootika, laulu- ja spordiring.

0921207 Väätsa Põhikool

Eelarvesse on planeeritud tegevuskuludeks 743 287 eurot, sellest valla vahendeid ja riigivahendeid eurot.

Väätsa Põhikoolis õpib 154 õpilast, kelle hulgas on ligikaudu 2% haridusliku erituge vajavaid õpilasi. Koolihoone on rekonstrueeritud nn „targaks majaks“, mis annab olulise mõju tegevuskulude säästlikumaks kasutamiseks ja võimaldab optimeerida energiakulusid.

09213 Gümnaasiumid

0921301 Türi Ühisgümnaasium

Eelarvesse on planeeritud tegevuskuludeks 943 990 eurot, sellest valla vahendeid ja riigivahendeid eurot.

Türi Ühisgümnaasiumis õpib 110 õpilast, sh statsionaarses õppes on õpilasi 110 ja mittestatsionaarses õppes 18 õpilast.

09510 Huviharidus

0951001 Osalemine huvihariduse kuludes

Huvihariduse kuludeks on planeeritud 175 000 eurot, millest riigipoolsed vahendid on 145 000 eurot, mis jagatakse vastavalt esitatud taotlustele vallavalitsuse korraldusega peale eelarve vastuvõtmist. Riigieelarvest eraldatakse vastavalt noorsootööseadusele kohalikele omavalitsustele raha huvihariduse- ja huvitegevuse arendamiseks ja mitmekesistamiseks. Eraldatud raha kasutamise eelduseks on vallavolikogu poolt kinnitatud tegevuskava. Tegevuskava kaardistab kitsaskohad ja pakub neile lahendused. Eraldatud vahendeid võib kasutada vaid tegevuskavas toodud kitsaskohtade lahendamiseks.

Vallapoolsed vahendid 2023. aastal on 30 000 eurot, mille eest tasutakse teiste kohalike omavalitsuse huvikoolides osalemine ning sõidukulud.

0951002 Türi Muusikakool

Eelarvesse on planeeritud tegevuskuludeks 542 111 eurot.

Türi Muusikakool on huvikoolina tegutsev muusikakool, mille tegevuse eesmärk on anda muusikalist haridust lähtuvalt kooli õppekavadest ja valmistada õppureid ette professionaalse muusikahariduse õppeks. Alates 1. novembrist 2022 õpib koolis kokku 151 õpilast, neist eelkoolis 26, pilliõpetusosakonnas 80 (sh 1 õpilane samaaegselt kahel erineval huvialal) ja vaba õppekavaga osakonnas 45 (sh 6 täiskasvanud õppijat) klaveri, viiuli, tšello, kitarri, basskitarri, akordioni, kromaatilise kontsertkandle, harfi, flöödi, plokkflöödi, klarneti, saksofoni, trompeti, trombooni, altsarve ja löökpillide huvialadel.

09600 Koolitransport

Koolitranspordi kuludeks on planeeritud 194 648 eurot, sellest vald 161 000 eurot ning Türi Haldus 33 648 eurot. Tegevusala jaguneb Türi Vallavalitsuse ja Türi Halduse vahel.

Vallavalitsus viib kevadel läbi hanke õpilastranspordi korraldamiseks vastavalt volikogu kehtestatud korrale. Vallavalitsus korraldab õpilastranspordi neile õpilastele, kellel ei ole võimalik kooli ja koolist koju saada ühistranspordiga või jalgsi. Selleks kogutakse andmed õpilaste vanematelt ning hange pannakse kokku vastavalt sellele, kus lapsed elavad ja millisesse õppeasutusse peavad jõudma. 2022/2023. õppeaastaks tuleb korraldada hange uue teenusepakkuja või pakkujate leidmiseks. Lisaks kompenseeritakse sellelt eelarverealt isikliku sõiduautoga tehtud kulu neile vanematele, kelle lastel ei ole võimalik saada kooli ja koolist koju ei ühistranspordi ega valla korraldatud õpilasliinidega.

Türi Halduse tegevusala all kajastatakse Käru piirkonna õpilasveo bussi majanduskulu, õpilasveo bussijuhi personalikulu, kulude tõus on seotud kütuse ja personali kulude tõusuga.

09601 Koolitoit

Eelarves on planeeritud 573 530 eurot, sellest riigivahendid 190 015 eurot ja vallavahendid 383 515 eurot.

Tegevusalal kajastatakse köögi personali tööjõukulud ja kulud toiduainete ning köögiinventari soetamiseks. Koolitoidu kulude hulgas kajastatakse ka sihtotstarbelised laekumised PRIA'lt (koolipiim ja koolipuuvili) ja need lisanduvad aasta jooksul eelarvele.

Tabel 26 Koolitoidu summade jagunemine koolide vahel

Kooli nimetus	riik	vald	kokku
Käru Põhikool	5 075,00	39 301,00	44 376,00
Laupa Põhikool	26 390,00	43 420,00	69 810,00
Retla-Kabala Kool	16 275,00	61 256,00	77 531,00
Türi Põhikool	93 800,00	134 506,00	228 306,00
Türi Ühisgümnaasium	19 250,00	56 417,00	75 667,00
Türi Kevade Kool	2 275,00	25 622,00	27 897,00
Väätsa Põhikool	26 950,00	22 993,00	49 943,00
KOKKU	190 015,00	383 515,00	573 530,00

09602 Öömaja

Öömaja eelarves on planeeritud kahe kooli öömaja tegevuse peale 151 016 eurot, sellest 86 741 eurot Retla-Kabala Koolile ja 64 275 eurot Türi Kevade Koolile. Tuginedes õpilaste arvule ja nende vajaliku teenuse pakkumise öömaja tegevustes, hüvitab kulusid Haridus- ja Teadusministeerium 65 000 euro suuruse toetusega.

Türi vallas on õpilaskodud Retla-Kabala Kooli ja Türi Kevade Kooli juures ning vald tasub õpilaskodu kulud. Türi Kevade Koolil on 13-kohaline õpilaskodu, mille teenuseid kasutab 11 last ja Retla-Kabala Kooli öömaja teenuseid kasutab 11 last. Öömajaga seotud kuludeks on öömaja tegevusega kaasnevad personali-, ühiselamute- ja õpilaskodude ülalpidamiskulud.

09800 Muu haridus

Eelarves on planeeritud 175 221 eurot Türi Vallavolikogu määruse alusel makstavateks õppetootusteks, koolitusseminarideks ja infopäevadeks valla haridusjuhtidele. Haridustöötajate

tunnustamise (üritus ja hariduspreemiad) kulud, kooliaasta alustamise ürituste kulud, haridusvaldkonna ürituste korraldamise kulud, sh projektide omaosaluse tagamise ja parimate koolilõpetajate vastuvõtu kulud ning toetus sihtasutusele Kesk-Eesti õppe- ja kompetentsuskeskus. Lisaks on planeeritud Kultuuriministeeriumi toetus „kultuuriranits“ 13 113 eurot, mis jagatakse koolidele välja lisaelarvete käigus vastavalt kasutusele. Kasutuse piirmäärad on koolidele etteantud, et koolid saaksid tegevusi planeerima asuda.

4.9.Sotsiaalne kaitse

Sotsiaalne kaitse eelarvesse on planeeritud 2 305 915 eurot, mille hulgas on sotsiaalse kaitse teenustega seotud tegevuste kulud.

Tabel 27 Sotsiaalne kaitse tegevusala võrdlus

Tegevusala nimetus	2020 eelarve	2020 täitmine	2021 eelarve	2021 täitmine	2022 eelarve	2022 eelarve
Türi Päevakeskus. vald	31 019,00	21 040,97	37 260,00	39 205,63	47 337,00	46 457,00
Türi Päevakeskus riik	115 459,58	115 459,58	114 516,00	107 701,98	103 137,00	108 816,00
Muu puuetega inimeste sotsiaalne kaitse, vald	129 782,27	120 178,97	337 936,95	322 768,69	283 207,00	269 400,00
Muu puuetega inimeste sotsiaalne kaitse, riik	32 521,44	38 154,18	32 041,00	29 719,94	26 266,00	0,00
Käru Hooldusravi Keskus OÜ (likvideeritud)	1 000,00	1 000,00	1 500,00	1 500,00	1 500,00	0,00
Väätsa Eakate Kodu	384 762,00	365 785,21	364 994,00	349 296,51	378 155,00	473 807,00
Osalemine eakate sotsiaalhoolekandeesutustes Türi	179 300,00	180 715,04	225 440,00	233 603,11	230 000,00	260 000,00
Muu eakate sotsiaalne kaitse	117 760,00	109 964,64	0,00	0,00	0,00	0,00
koduteenused vald	0,00	6,58	76 000,00	72 407,49	39 096,00	0,00
koduteenused projekt	0,00	0,00	147 071,00	84 032,24	175 697,00	0,00
Väätsa eakate kodu projekt	0,00	0,00	29 554,00	26 567,09	27 654,00	0,00
Asendus- ja järelhooldus	434 795,72	435 217,09	403 202,73	402 694,51	285 600,00	272 686,00
Muu perekondade ja laste sotsiaalne kaitse, vald	139 751,84	143 253,33	147 606,00	147 645,65	356 111,00	154 411,00
Töötute sotsiaalne kaitse	0,00	0,00	0,00	0,00	1 000,00	0,00
Eluasemeteenused, vald	13 531,45	12 460,92	15 330,00	10 507,66	15 000,00	1 000,00
Eluasemeteenused, Türi Haldus	126 778,00	116 448,31	109 555,00	110 070,96	144 150,00	103 740,00
Riiklik toimetulekutoetus	199 878,22	174 877,18	200 313,04	173 621,33	190 749,00	164 057,00
Muu sotsiaalsete riskirühmade kaitse	30 049,15	25 613,42	26 493,63	25 383,93	30 000,00	31 800,00
Muu sotsiaalne kaitse, sh sotsiaalse kaitse haldus	33 327,50	27 012,71	17 572,00	17 953,10	30 000,00	419 741,00
KOKKU	1 969 716,17	1 887 188,13	2 286 385,35	2 154 679,82	2 364 659,00	2 305 915,00

Kohaliku omavalitsusüksuse ülesanne on korraldada sotsiaalteenuste osutamist, sotsiaaltoetuste ja muu sotsiaalabi andmist ja eakate hoolekannet. Sotsiaalhoolekande seaduses on määratletud kohalikule omavalitsusele kohustuslikud sotsiaalteenused ning sotsiaalhoolekande põhimõtted.

Türi Vallavolikogu 26. novembri 2020 [määrusega nr 14](#) „Sotsiaalhoolekandelise abi andmise kord“ sätestatakse Türi valla eelarvesse sotsiaaltoetuste maksmiseks planeeritud rahaliste vahendite kasutamise alused ning sotsiaaltoetuste taotlemise ja maksmise korra. Määruse alusel makstavate sotsiaaltoetuste eesmärk on toetada ja soodustada isiku või tema perekonna

toimetulekut või kompenseerida taotlejale osutatud ravi- või sotsiaalteenuste kulu. Toetust võib taotleda füüsiline isik, kelle elukoht Eesti rahvastikuregistri andmetel on Türi vallas, samuti isik, kelle elukoht Eesti rahvastikuregistri andmetel ei ole Türi vallas, kuid kes tegelikult viibib või elab alaliselt Türi valla haldusterritooriumil ning kellele vastavalt sotsiaalhoolekande seadusele tuleb osutada vältimatut sotsiaalabi.

Määrusega sätestatakse sünnitoetuse, kooli alustamise toetuse, eakate sünnipäevatoetuse, matusetoetuse, ravimikulu hüvitamise ja abivahendi soetamise toetuse, riiklike dokumentide vormistamise toetuse, laste toitlustamise ja lasteaia osalustasu hüvitamise toetuse, lastega peredele teenuste osutamist tagava toetuse, sotsiaalse ja psühholoogilise nõustamisteenuse osutamise toetuse, raske majandusliku olukorra puhul makstava toetuse, isikliku abistaja toetuse, üldhooldusteenuse tagamise toetuse, puudega isiku eluruumi kohandamise toetuse, raske ja sügava puudega isiku hooldajatoetuse maksmiseks planeeritud vahendite kasutamise alused, taotlemise ja maksmise kord.

10120 Puuetega inimeste sotsiaalhoolekandeadasutused

1012001 Türi Päevakeskus

Eelarves on planeeritud 155 273 eurot, sellest riigi toetus 108 816 eurot, millega kaetakse üldiseid majandamiskulusid, et tagada klientide teenindamine.

2023. aastal laekub Sotsiaalkindlustusametilt prognoositavalt (klientide liikumise tõttu) igapäevaelu toetamise teenuse eest 64 896 eurot (32 klienti X 169 eurot X 12 kuud) ja toetatud elamise teenuse eest 43 920 eurot (15 klienti X 244 eurot X 12 kuud) kokku 108 816 eurot. Teenus on suunatud kodus elavatele raske või sügava intellektipuudega täisealistele, kes vajavad igapäevaeluga toimetulekul pidevat kõrvalabi, hooldust ja järelevalvet.

Türi Päevakeskus on Türi valla munitsipaalasutusena tegutsev päevane hoolekandeadasutus, mille ülesandeks on vaimse puudega või psüühiliste erivajadustega inimeste ettevalmistamine iseseisvaks eluks, osalemiseks ühiskonnaelus ja lihtsamate tööde tegemiseks. Samuti nende inimeste elukvaliteedi parandamine ja võimaluste loomine vaimse puudega inimeste tööhõiveks. Türi Päevakeskuses pakutakse klientidele igapäevaelu- ja toetatud elamise teenust.

10121 Muu puuetega inimeste sotsiaalne kaitse

Eelarves on planeeritud 269 400 eurot raske- ja sügava puudega lastele teenuste osutamiseks (sh tugiisikute teenus). Tegevusala kuludeks on täiskasvanud puudega inimese isikliku abistaja toetused, hooldajatoetus ja sellelt makstav sotsiaalmaks, tugiisiku- ja raske- ja sügava puudega laste lapsehoiuteenus ja puudega inimeste sotsiaaltranspordi kulud. Samuti mitmesugused teenused puuetega inimestele, võimaldamaks neil osa võtta vabaaja ja kultuuritegevustest, et võimaldada neil töötada ja osaleda ühiskondlikus elus.

10200 Eakate sotsiaalhoolekandeadasutused

1020002 Väätsa eakate kodu

Eelarves on planeeritud 473 807 eurot, majandus- ja personalikuludeks. Väätsa eakate kodu avati 2015. aasta juunis. Kohti on 40 kliendile kuid keskmiselt prognoosime inimesi aastaringelt 38. Kohatasu hind alates 2023 aastast on ühes kuus 1200 eurot kahekesi toas olles ja kui soovitakse tuba kasutada üksinda, siis on kohatasu suurus 1600 eurot. Hinnale lisandub ravimite kulu vastavalt tegelikule kulule.

1020003 Osalemine sotsiaalhoolekande asutustes

Eakate sotsiaalhoolekandeesutustega seotud tegevuskulu on 2023. aasta eelarves kokku 260 000 eurot. Siin kajastub väljaspool kodu osutatava üldhooldusteenuse tagamiseks makstav toetus ja seoses üldiste hinnatõusudega on planeeritud kulude tõusu 13%.

10400 Asendus- ja järelhooldus

Eelarves on planeeritud 272 686 eurot riigi eraldust, mis on eestkostel olevate laste eest, kes viibivad asendushooldusteenusel.

10402 Muu perekondade ja laste sotsiaalne kaitse

Eelarves on planeeritud 154 411 eurot, millest toetatakse peredele ja lastele nõustamisteenuse pakkumist, makstakse sünnitoetust ja kooli alustamise toetust.

10600 Eluasemeteenused sotsiaalsetele riskirühmadele

Eelarves on planeeritud 104 740 eurot, millel kajastatakse Särevere alevikus asuva sotsiaalmaja (Mäe tänav 6), Türi linnas asuvate sotsiaalmajade (Mehaanika tänav 1 ja 3, Viljandi tänav 19 ja 30 ning Tallinna tänav 33) ja Käru ning Väätsa alevikus asuvate sotsiaaleluruumide ülalpidamiskulud. Kulud jagunevad Türi Halduse ja Türi Vallavalitsuse vahel.

10701 Riiklik toimetulekutoetus

Eelarves on planeeritud 164 057 eurot, millest makstakse toimetulekutoetust. 2022. aasta 1. juunist üksi elavale inimesele või perekonna esimesele liikmele 200 eurot kuus ja iga alaealise liikme toimetulekupiir on 240 eurot kuus. See on summa, mis pärast eluasemekulude katmist peab inimesele kätte jääma muude kulutuste jaoks. Toimetulekutoetus on riigi rahaline abi, mille eesmärk on toetada iseseisvat toimetulekut ning leevendada inimeste ja perekondade materiaalsed puudust. Toetust on õigus saada neil leibkondadel, kelle kuu netosissetulek pärast eluasemekulude maha arvamist jääb alla kehtestatud toimetulekupiiri. 2021. aastal maksti toimetulekutoetust igas kuus keskmiselt 70 perele ja 2022. aastal on see juba keskmiselt 94 peret.

10702 Muu sotsiaalsete riskirühmade kaitse

Eelarves on planeeritud 31 800 eurot, milles kajastatakse sotsiaalse kaitse pakkumist rahaliste ja mitterahaliste hüvitisena inimestele, kes on sotsiaalselt tõrjutud või kellel on risk saada sotsiaalselt tõrjutuks (nagu isikud, kes on vaesed, madala sissetulekuga, immigrandid, pagulased, alkoholi ja muude ainete kuritarvitajad, vägivalla ohvrid jne). Tegevusala on kajastatud toetused ravikulude hüvitamiseks ja abivahendi soetamiseks, toetus riiklike dokumentide soetamiseks, toetused raske majandusliku olukorra puhul ning vältimatu sotsiaalabi kulud.

10900 Muu sotsiaalne kaitse

Tegevusala peale on planeeritud 419 741 eurot, milles kajastatakse sotsiaalkaitse alaste tegevuste haldamine nagu üldise sotsiaalkaitse poliitika, plaanide, programmide koostamine ja haldamine, sotsiaalkaitse pakkumiseks vajalike õigusaktide ja standardite ettevalmistamine ja rakendamine, sotsiaalkaitse alase informatsiooni kogumine ja levitamine. Antud eelarverealt kaetakse muu sotsiaalkaitse haldusega ja ürituste korraldamisega seotud kulu ning muu sotsiaalse kaitse osutamisega seotud kulu (sh personalikulu).

5. Investeeringustegevus

5.1. Investeeringustegevuse tulud

Investeeringustegevuse kulu eelarves on planeeritud 101 894 eurot, sellest Türi Halduse põhivara müük 15 000 eurot, Türi Noortekeskuse LEADER projektide raames saadav põhivara toetus 86 594 eurot ja finantstulud 300 eurot. Finantstulud on pankadelt raha hoiustamise eest saadavad intressid.

5.2. Investeeringustegevuse kulud

Investeeringuskuludid on planeeritud kokku 1 249 127, millest põhivara soetus 1 054 127 eurot, osaluste soetus 24 000 eurot (ASile Järvamaa Haigla) ja finantskulud 140 000 eurot.

Tabel 28 Investeeringustegevuse kulud tegevusalade järgi

EELARVE INVESTEERINGUSTEgevuse KULUD	1 851 873,00	SELGITUSED
ÜLDISED VALITSUSSEKTORI TEENUSED	120 000,00	
Valitsussektori võla teenindamine	120 000,00	Laenu intressid
MAJANDUS	660 000,00	
Põllumajandus	20 000,00	Teealuse maaostmine
Maanteetransport, Türi haldus	600 000,00	Türi valla teede rekonstrueerimine, s.h Türi linna Vabaduse pst, Jaama tn, Linnu tn, Käru kergliiklustee omaosalus, Kungla tn kergliiklustee projekteerimine, Pikk tn katendi rek., Hariduse tn koos ärimaja taguse parklaosaga
Üldmajanduslikud arendusprojektid	40 000,00	Türi Tehisjärve äärne rekonstrueerimine
KESKKONNAKAITSE	300 000,00	
Jäätmekäitlus, Türi Haldus	70 000,00	Türi jäätmejaama osaline asfalteerimine ja kaubiku soetamine
Bioloogilise mitmekesisuse ja maastiku kaitse, vald	50 000,00	Kaasava eelarve projektid (Laupa mõisapargi muusikaaed, Retla-Kabala Kooli staadioni uuendamine)
Bioloogilise mitmekesisuse ja maastiku kaitse, Türi haldus	180 000,00	Tehisjärve äärsete atraksioonide rekonstrueerimine, pingid ja prügikastid kogu vallas, kooli pargi rekonstrueerimine. Traktori, kaubiku ja profiniidukite soetamine.
ELAMU- JA KOMMUNAALMAJANDUS	292 000,00	
Veevarustus, vald	35 000,00	Hajaasustuse investeeringud
Tänavavalgustus, Türi haldus	142 000,00	Elektrikilpide audit, tänavavalgustuse rekonstrueerimised
Kalmistud, Türi haldus	10 000,00	Käru kalmistu sanitaarraie jätkamine
Muu elamu- ja kommunaalmajandus, Türi haldus	105 000,00	Wiedemanni 1 korterite remont, Viljandi 20 garaaži soojustus, katuse, uste ja küttesüsteemi renoveerimine, päikesepaneelid Viljandi 20a
TERVISHOID	6 014,00	
Üldhaigla teenused	6 014,00	Järvamaa Haigla teenuste osutamine kokkuleppe leping endise Väätsa Vallavalitsusega
VABA AEG, KULTUUR, RELIGIOON	240 994,00	
Toetus spordiorganisatsioonidele	14 400,00	Aed Türi Põhikooli staadionile
Türi Noortekeskus	171 594,00	LEADER projekt ja omaosalus
Türi Kultuurikeskus	55 000,00	Väätsa Rahvamaja fassaadi remonttööd, Türi kultuurikeskuse ja muusikakooli hoone vundamendi osa remont
HARIDUS	202 865,00	
Türi Lasteaed	98 639,00	Lokuta rühma renoveerimine

Laupa Põhikool, vald	60 000,00	Katuse ja fassaasi remont
Türi Kevade Kool, vald	19 226,00	Mänguväljaku rajamine
Käru Põhikool, vald	25 000,00	Põrandade remont
SOTSIAALNE KAITSE	30 000,00	
Eluasemeteenused sotsiaalsetele riskirühmadele, Türi haldus	30 000,00	Sotsiaalkorterite rekonstrueerimine

6. Finantseerimistegevus

Finantseerimistegevuses kajastuvad kohustiste võtmine ja kohustiste tasumine. Siin kajastatakse saadud laenud (pangast või mujalt) ja nende tagasimaksed, aktsiate ostmine ja dividendidest saadav tulu.

2022. aasta lõpu seisuga on laenusid üleval kohustisena 11,8 mln eurot. Laenude detailsem informatsioon on välja toodud lisas 9.1 - Türi valla kohustiste põhiosa tagasimaksed alates 2023. aasta.

Intressimaksed on planeeritud 2023. aasta eelarves investeerimistegevuse osas 120 000 euroga, milles on arvestatud ka võimaliku euribori muutusega.

2023. a eelarves on kohustise tasumiseks planeeritud laenutagasimaksed 2 010 169 eurot ja kohustiste võtmist 1 590 000 eurot. Laenu võtmise tulemusena langeb arvestuslik netovõlakkoormus 74% peale, varasema 76% pealt.

Kohaliku omavalitsuse üksuse ja tema arvestusüksuse netovõlakkoormus võib ulatuda aastatel 2020–2024 80 protsendini vastava aasta põhitegevuse tuludest, kui põhitegevuse tulude ja põhitegevuse kulude kümnekordne vahe on väiksem kui 80 protsenti vastava aruandeaasta põhitegevuse tuludest.

Alates 2025. aastast peab hakkama netovõlakkoormus langema:

- 2025 aastast on lubatud arvestusliku netovõlakkoormuseks 75 protsenti sama aasta põhitegevuse tuludest, kui põhitegevuse tulude ja põhitegevuse kulude üheksakordne vahe on väiksem kui 75 protsenti vastava aruandeaasta põhitegevuse tuludest.
- 2026. aastast 70 protsendini sama aasta põhitegevuse tuludest, kui põhitegevuse tulude ja põhitegevuse kulude kaheksakordne vahe on väiksem kui 70 protsenti vastava aruandeaasta põhitegevuse tuludest.
- 2027. aastast 65 protsendini sama aasta põhitegevuse tuludest, kui põhitegevuse tulude ja põhitegevuse kulude seitsmekordne vahe on väiksem kui 65 protsenti vastava aruandeaasta põhitegevuse tuludest.

7. Likviidsete varade muutus

Rahaliste vahendite planeeritav jääk aasta alguseks on 1 399 512 eurot, mis suunatakse eelarvesse. Likviidsetes varades on eelmisel aastal kasutamata sihtotstarbeliste vahendite jäägid ja muud laekunud toetused ning maksed.

Tabel 29 Eelarvesse suunatud eelmise aasta kasutamata vahendid

8. Finantsnäitajad

8.1. Põhitegevuse tulem

Põhitegevuse tulem on 711 467 eurot.

8.2. Eelarve tasakaal

Eelarve on tasakaalus.

8.3. Netovõlakooormuse arvutused

Tabel 30 Netovõlakooormus 2020-2023

	2020 täitmine	2021 täitmine	2022 eelarve	2023 eelarve
Netovõlakooormus (eurodes)	12 999 627,64	13 587 087,42	13 839 779,00	11 835 121,00
Netovõlakooormus (%)	74%	76%	74%	58%
Netovõlakooormuse ülemmäär (eurodes)	14 044 762,40	14 328 282,27	15 102 250,00	16 449 482,40
Netovõlakooormuse individuaalne ülemmäär (%)	80%	80%	80%	80%
Vaba netovõlakooormus (eurodes)	1 045 134,76	741 194,85	1 262 471,00	4 614 361,40

9. Seos eelarvestrateegiaga

Eelarvestrateegia koostatakse selleks, et planeerida kavandatavate tegevuste finantseerimist eelseisval neljal eelarveaastal.

Eelarvestrateegia koostatakse arengukavas sätestatud eesmärkide saavutamiseks, et planeerida kavandatavate tegevuste finantseerimist. Türi valla eelarvestrateegia aastateks 2023-2027 kinnitati Türi Vallavolikogu 13.10.2022 määrusega nr 10 „Türi valla arengukava ja eelarvestrateegia aastateks 2023-2027“ kinnitamine.

Türi valla eelarvestrateegia koostamisel on lähtutud tekkepõhisest arvestusmetoodikast. Tekkepõhises eelarves kajastatakse tehingud vastavalt nende toimumisele, sõltumata sellest, millal nende eest raha laekub või välja makstakse.

Tabel 31 Võrdlus eelarvestrateegiaga põhitegevuse tulude ja kulude osas

	2023 strateegias	eelarve	vahe
PÕHITEGEVUSE TULUD KOKKU	19 726 609,00	20 626 553,00	-899 944,00
Maksutulud	10 640 151,00	11 710 151,00	-1 070 000,00
Füüsilise isiku tulumaks	9 054 240,00	11 160 151,00	-2 105 911,00
Maamaks	550 000,00	550 000,00	0,00
Tulud kaupade ja teenuste müügist	1 941 300,00	2 007 576,00	-66 276,00
Saadavad toetused tegevuskuludeks	7 115 158,00	6 861 626,00	253 532,00
Tasandusfond (lg 1)	1 113 292,00	1 113 292,00	0,00
Toetusfond (lg 2)	4 979 446,00	5 465 560,00	-486 114,00
Sihtfinantseerimine tegevuskuludeks	1 022 420,00	282 774,00	739 646,00
Muud tegevustulud	30 000,00	47 200,00	-17 200,00
PÕHITEGEVUSE KULUD KOKKU	18 143 712,00	19 915 386,00	-1 771 674,00
Antavad toetused tegevuskuludeks	1 614 653,00	1 475 937,00	138 716,00
Muud tegevuskulud	16 529 059,00	18 439 449,00	-1 910 390,00
Sh personalikulud	10 604 184,00	12 308 107,00	-1 703 923,00
Sh majandamiskulud	5 774 875,00	6 048 742,00	-273 867,00

Türi valla 2023. aasta eelarve seletuskiri I lugemisele

Sh muud kulud	150 000,00	82 600,00	67 400,00
PÕHITEGEVUSE TULEM	1 582 897,00	711 167,00	871 730,00

Eelarvestrateegia ja eelarve kulude võrdlus muutub veel peale lugemiste järgseid muudatusettepanekutega arvestamist. Põhilise muutuse tingis õpetajate palga suurem tõus, kui aasta alguses prognoositi ja üldine hinnatõus.

Tabel 32 Võrdlus eelarvestrateegiaga investeerimistegevus

	2022 strateegias	eelarve	vahe
INVESTEERIMISTEGEVUSE TULUD KOKKU	-1 904 700,00	-1 689 979,00	-214 721,00
Põhivara müük (+)	0,00	75 000,00	-75 000,00
Põhivara soetuseks saadav sihtfinantseerimine (+)	0,00	86 594,00	-86 594,00
Osaluste müük (+)	0,00	0,00	0,00
Finantstulud (+)	300,00	300,00	0,00
Põhivara soetuseks antav sihtfinantseerimine (-)	-25 000,00	-41 014,00	16 014,00
Põhivara soetus (-)	-1 741 000,00	-1 690 859,00	-50 141,00
Osaluste soetus, nt tütarettevõtte osaluse soetus (-)	-24 000,00	0,00	-24 000,00
Finantskulud (-)	-115 000,00	-120 000,00	5 000,00

Türi valla eelarvestrateegia käsitleb valla põhitegevuse, investeerimistegevuse ja finantseerimistegevuse tulusid ja kulusid ning likviidsete varade muutust. Eelarvestrateegia annab ülevaate omavalitsuse ja omavalitsuse kui arvestusüksuse finantsseisundist ning võimekusest olemasolevaid ja võetavaid kohustisi teenindada.

10.Lisad

LISA 10.1. Türi valla kohustiste põhiosa tagasimaksed alates 2023. aastast

TÜRI VV

LAENU põhiosa maksed alates 2023

Seisuga 30.09.2022

	21-014738-JI	2020013755	20-030765-JI	19-069269-JI	18-114275-JI	16-087971-JI	KL-170415VA	KL-070613VA	2017019189	16-073142-JI	14-000636-JI	2017028607	KL-271016TU	KL-120615TY	2012032279	5-1/10/19	
aasta	SWED	SEB	SWED	SWED	SWED	SWED	Dan/LHV	Dan/LHV	SEB	SWED	SWED	SEB	Dan/LHV	Dan/LHV	SEB	Kik	Kokku
	L33	L32	L31	L30	L29	L28	L27	L26	L25	L23	L22	L21	L18	L17	L15	L13	
2023	238 983,12	345 308,58	313 636,44	436 363,68	211 316,95	24 484,59	40 761,15	25 492,23	12 104,40	43 356,26	21 530,86	74 253,03	55 076,88	48 870,96	33 135,84	85 494,00	2 010 168,97
2024	238 983,12	348 728,61	313 636,44	436 363,68	213 354,80	25 078,35	41 106,46	0,00	12 104,40	0,00	0,00	74 859,93	59 666,62	48 870,90	5 522,30	85 494,00	1 903 769,61
2025	238 983,12	352 334,25	2 195 454,24	436 363,68	215 468,55	25 695,81	13 780,16	0,00	12 104,40	0,00	0,00	75 501,04	55 076,88	0,00	0,00	85 494,00	3 706 256,13
2026	238 983,12	355 860,83	0,00	436 363,68	217 575,20	17 478,32	0,00	0,00	12 104,40	0,00	0,00	76 124,98	55 076,87	0,00	0,00	85 494,00	1 495 061,40
2027	238 983,12	299 273,37	0,00	436 363,36	219 702,57	0,00	0,00	0,00	8 069,10	0,00	0,00	83 215,08	0,00	0,00	0,00	85 494,00	1 371 100,60
2028	238 983,12	0,00	0,00	0,00	221 844,49	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	85 494,00	546 321,61
2029	238 983,12	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	85 494,00	324 477,12
2030	238 983,12	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	238 983,12
2031	238 982,44	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	238 982,44
Kokku	2 150 847,40	1 701 505,64	2 822 727,12	2 181 818,08	1 299 262,56	92 737,07	95 647,77	25 492,23	56 486,70	43 356,26	21 530,86	383 954,06	224 897,25	97 741,86	38 658,14	598 458,00	11 835 121,00
Tähtaeg	31.12.2031	15.10.2027	23.04.2025	31.12.2027	28.12.2028	13.09.2026	17.04.2025	25.06.2023	18.08.2027	15.08.2023	20.12.2023	31.12.2027	31.12.2026	01.12.2024	31.01.2024	27.08.2029	
% marginaa	0,799	0,990	1,360	1,000	0,960	1,400	0,840	1,240	1,130	1,600	1,450	0,819	0,950	0,750	1,000	1,000	
kehtiv intres	2,002	0,990	1,360	1,263	0,960	2,384	0,840	1,513	1,865	2,132	1,723	0,819	0,950	0,750	1,273		
laen võetud	24.03.2021	15.10.2020	23.04.2020	12.07.2019	10.10.2018	15.09.2016	17.04.2015	25.06.2013	25.08.2017	03.08.2016	06.01.2014	18.12.2017	27.10.2016	12.06.2015	21.12.2012	25.08.2010	

Laenud:

- L13, L15, L17, L18, L21 endise Türi valla laenud
- L22 ja L23 endise Kärü valla laenud
- L25-L28 endise Väätsa valla laenud
- L29, L30 Türi valla 2018. a ja 2019. a laenud
- L31, L32 Türi valla 2020. a laen
- L33 Türi valla 2021. a laen

LISA 10.2 Allasutuste omatulud 2023. aasta eelarves

Valla hallatav asutus	omatulu plaan 2023	riigilõivud	koolieelsete lasteasutuste kohatasu	tasu toitlustamiskulu- deks	Tulud haridusalases tegevusest	Tulud kultuuri- ja kunstiasest tegevusest	Tulud spordi- ja puhkealasest tegevusest	Tulud sotsiaalaria- lasest tegevusest	Elamu- ja kommunaal- tegevuse tulud	Üldvalitse- mise tulud	Tulud transpordi- ja sidealasest tegevusest	Üür ja rent	KOKKU
Türi Vallavalitsus	308 500,00	12 000	125 000		265 000				1 000	6 500	20 000	4 000	308 500,00
Türi Lasteaed	227 362,00		139 129,00	88 233,00	227 362,00								227 362,00
Laupa Põhikool	9 355,00			9 155,00	9 155,00							200	9 355,00
Retla-Kabala Kool, lasteaed	36 920,00		19 000	17 920	36 920								36 920,00
Retla - Kabala Kool, kool	5 523,00			5 200,00	5 323,00							200	5 523,00
Türi Põhikool	26 700,00			24 000,00	24 700,00							2 000	26 700,00
Türi Ühisgümnaasium	23 800,00			7 000,00	21 800,00							2 000	23 800,00
Türi Kevade Kool	2 520,00			1 200,00	1 200,00							1 320	2 520,00
Türi Muusikakool	27 090,00				27 090,00								27 090,00
Türi Noortekeskus	11 000,00					9 000						2 000	11 000,00
Türi Raamatukogu	4 600,00					3 400						1 200	4 600,00
Türi Kultuurikeskus	55 500,00					25 000	500					30 000	55 500,00
Türi Muuseum	4 500,00					1 500						3 000	4 500,00
Türi Päevakeskus	155 273,00							155 273					155 273,00
Türi Kommunaalasutus	175 000,00											175 000	175 000,00
Türi Haldus	235 000,00								195 000			40 000	235 000,00
Väätsa Eakate Kodu	638 400,00							638 400					638 400,00
Väätsa lasteaed Paikäpp	40 143,00		24 025	16 118	40 143								40 143,00
Väätsa Põhikool	4 000,00			3 000	3 000							1 000	4 000,00
Käru Põhikool lasteaed	14 690,00		9 564	5 126	14 690								14 690,00
Käru Põhikool, kool	1 700,00			1 700	1 700								1 700,00
TULUD KOKKU	2 007 576,00	12 000,00	316 718,00	178 652,00	678 083,00	38 900,00	500,00	793 673,00	196 000,00	6 500,00	20 000,00	261 920,00	2 007 576,00